

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องสภาพการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 3 ครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เห็นว่าจะเอื้ออำนวยประโยชน์และทำให้งานศึกษาค้นคว้ามีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. การบริหารการศึกษา

1.1 ความหมายการบริหารการศึกษา

1.2 ทฤษฎีการบริหารการศึกษา

1.3 ปัจจัยการบริหารการศึกษา

1.4 กระบวนการบริหารการศึกษา

2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)

พ.ศ. 2545 ว่าด้วยการประกันคุณภาพการศึกษา

3. ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

3.1 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

3.3 หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

3.4 แนวความคิดในการประกันคุณภาพการศึกษาระบบสามัญศึกษา

3.5 กฎกระทรวง ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีประกันคุณภาพการศึกษา

3.6 แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.7 บทบาทของผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

4. มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.1 ความหมายของมาตรฐานการศึกษา

4.2 ความสำคัญของมาตรฐานการศึกษา

4.3 องค์ประกอบสำคัญของมาตรฐานการศึกษา

4.4 ประโยชน์ของการกำหนดมาตรฐานการศึกษา

4.5 การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา

4.6 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษาเป็นสาขาหนึ่งของการบริหารทั่วไป ก่อนที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของการบริหารการศึกษา ควรได้พิจารณาความหมายของการบริหารก่อน ประพันธ์ สุริหาร (2543 : 20) กล่าวว่า การบริหารหมายถึง กิจกรรมต่างๆที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างที่บุคคลร่วมกันกำหนด โดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบระเบียบและใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม สรุปคือ การทำงานให้สำเร็จ โดยอาศัยความพยายามหรือการกระทำของคนอื่น (Management is getting things done through other people)

ธงชัย สันติวงษ์ (2543 : 15) การบริหาร คือ งานของหัวหน้าหรือผู้นำที่ต้องกระทำ เพื่อให้กลุ่มต่าง ๆ ที่มีคนหมู่มากมาอยู่ร่วมกันและร่วมกันทำงานเพื่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้จนสำเร็จผล โดยได้ประสิทธิภาพ กล่าวอย่างง่าย ๆ การบริหารคือการทำงานให้สำเร็จลงได้ โดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำให้สำเร็จ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 6) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยใช้กระบวนการอย่างมีระเบียบใช้ทรัพยากรและเทคนิคที่เหมาะสม จากความหมายพอสรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินการของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน โดยอาศัยกระบวนการอย่างมีระบบระเบียบ โดยใช้ทรัพยากรและเทคนิควิธีการที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

1.1 ความหมายของการบริหารการศึกษา

การบริหาร (Administration) หรือการจัดการ (Management) มีความหมายอย่างเดียวกันแต่ใช้ต่างสถานะกัน เมื่อพิจารณาในด้านความนิยม การบริหารนิยมใช้กับการบริหารกิจการสาธารณะหรือการบริหารราชการ ส่วนการจัดการนิยมใช้กับการบริหารธุรกิจ ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้จำนวนมากแต่ผู้ศึกษาค้นคว้าจะนำเสนอเพียงบางส่วนพอเข้าใจ

กิติมา ปรีดีติลล (2544 : 3) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง ความพยายาม ที่จะดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องของการศึกษา ได้แก่ โรงเรียน หลักสูตร ครู

นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ ตำรา และอาคารสถานที่ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ หรือกล่าวอีกในหนึ่ง คือความพยายามที่จะดำเนินงานทุกอย่างที่เกี่ยวกับการศึกษา โดยให้มีผลผลิตที่มีคุณภาพที่สุด

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2539 : 4) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่างๆที่บุคคลหลายคนร่วมมือดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุก ๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมที่ตรงกัน

ภาวिका ธราศรีสุทธิ (2543 : 10) เสนอความหมาย การบริหารศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานทุกอย่างในโรงเรียนเพื่อพัฒนานักเรียนในทุกด้านตามจุดหมายของหลักสูตร ได้แก่ การพัฒนาคน พัฒนาอาชีพ และพัฒนาสังคมให้สามารถปรับตัวเพื่อดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ศิริพงษ์ เสภาเกษม (2548 : 10) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารการศึกษาเป็นการดำเนินการของกลุ่มบุคคล เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมให้มีความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

จากความหมายของการบริหารการศึกษาพอสรุปได้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง ความพยายามในการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆเกี่ยวกับการศึกษา โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ การพัฒนาคุณภาพเรียนให้เป็นสมาชิกที่ดีที่พึงปรารถนาของสังคมและดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.2 ทฤษฎีการบริหารการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 7) ได้ให้ความหมายของทฤษฎีการบริหารว่า หมายถึง แนวความคิดหรือความเชื่อที่เกิดขึ้นอย่างมีลักษณะที่มีการทดสอบและสังเกตจนเป็นที่แน่ใจ การบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ศาสตร์ เป็นวิชาการที่สามารถเรียนรู้และศึกษากันได้ ศิลป์ มีลักษณะของการปฏิบัติงานที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของแต่ละคนมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละสถานการณ์ ทฤษฎีการบริหารที่นิยมใช้โดยทั่วไปมี ดังนี้

1.2.1 ทฤษฎีการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific Management Theory)

ทฤษฎีการบริหารเชิงวิทยาศาสตร์ มีเป้าหมายที่จะปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ ทฤษฎีนี้พัฒนาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1900 โดย Frederic W. Taylor ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างคนงานและเครื่องจักร จึงมองเห็นว่า คนเป็นเสมือนเครื่องจักร (Man as

Machine) ปรัชญาการบริหารมีว่า “ใช้คนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด” (Use People Efficiently) แนวคิดทางการบริหารมุ่งเน้นประสิทธิภาพของงาน

1.2.2 ทฤษฎีการบริหารเชิงมนุษยสัมพันธ์ (Human Relation Management Theory) แนวความคิดของทฤษฎีนี้เชื่อว่าการบริหารองค์การนอกจากจะยึดมั่นในความสำเร็จของงานเป็นสำคัญแล้ว ยังต้องคำนึงองค์ประกอบตัวบุคคลอีกด้วย หลักการทฤษฎีนี้ถือว่าการที่จะตั้งระเบียบแบบแผนขององค์การ โดยไม่พิจารณาถึงตัวบุคคลที่เป็นผู้ปฏิบัติเลยย่อมไม่ได้ผล เพราะผู้ปฏิบัติงานเป็นมนุษย์ย่อมมีความรู้สึก อารมณ์และความคิดส่วนตัวบุคคล ความขัดแย้งในการบริหารงานอาจเกิดขึ้นได้ ผู้บริหารควรจัดความขัดแย้งอย่างฉลาดโดยการสร้างมนุษยสัมพันธ์ในหน่วยงาน ปรัชญาของการบริหารมีว่า “ดูแลคนให้ดีที่สุด” (Treat People Well) แนวทางการบริหารจึงเน้นที่ตัวบุคคล และมีการนำหลักการมนุษยสัมพันธ์ และทฤษฎีการจูงใจในการบริหารมาใช้เพื่อจัดความขัดแย้งในหน่วยงาน

1.2.3 ทฤษฎีการบริหารเชิงพฤติกรรมศาสตร์ (Behavioral Management Theory) เป็นทฤษฎีการบริหารที่มุ่งเน้นการศึกษาพฤติกรรมและกลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติงานในองค์การ ตลอดจนพฤติกรรมขององค์การที่ปรากฏในการบริหารงานเป็นอย่างไร อาศัยแนวทางการศึกษาทางพฤติกรรมศาสตร์และจิตวิทยาสังคมเป็นหลักปรัชญาทางการบริหารที่ว่า “ใช้คนให้เกิดประโยชน์สูงสุด” ในฐานะทรัพยากรมนุษย์ (Use Well as human Resources)

1.2.4 ทฤษฎีการบริหารโดยสถานการณ์

การบริหารโดยสถานการณ์มีหลักการสำคัญคือ บริหาร โดยยึดสถานการณ์ ดังนั้นการบริหารจึงต้องมีการวิเคราะห์สถานการณ์ให้ดีที่สุด สถานการณ์จะเป็นตัวกำหนดการตัดสินใจและรูปแบบการบริหารที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและความต้องการของบุคคลในหน่วยงานเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล

1.3 ปัจจัยทางการบริหารการศึกษา

ในกระบวนการบริหาร ปัจจัยที่มีความสำคัญ มี 4 ประการหรือ 4 Ms ดังนี้
(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 10)

1.3.1 คน (Man) เป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในปัจจัยทั้งหมดเพราะคนเป็นตัวจักรสำคัญที่จะทำให้กระบวนการบริหารและโครงสร้างการดำเนินงาน ไปสู่เป้าหมายได้สำเร็จ ซึ่งคนจะต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเฉพาะงาน มีความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย และสามารถทำงานสอดคล้องประสานกัน ได้เป็นอย่างดี

1.3.2 เงิน (Money) การบริหารงานจะต้องมีเงินอีกปัจจัยหนึ่งที่จะสนับสนุน

ให้แผนงานหรือโครงการดำเนินไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ แผนงานโครงการใดไม่มีเงินไม่รุ่งบประมาณว่าจะได้เท่าไร จะได้จากไหน จำนวนมากน้อยเพียงใดและได้มาเมื่อใดก็จะทำให้การบริหารแผนงานและโครงการสำเร็จได้ยาก

1.3.3 วัสดุอุปกรณ์ (Materials) หมายถึง เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์สนับสนุนการทำงาน ซึ่งจะต้องมีครบและใช้การได้ตามความต้องการ และจะต้องเป็นอุปกรณ์ใช้ง่าย สะดวกมีคุณภาพและทันสมัยเพื่ออำนวยความสะดวกให้กระบวนการบริหารงาน/โครงการสำเร็จลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

1.3.4 การจัดการ (Management) หมายถึง วิธีการดำเนินงาน เช่น การจัดคนรับผิดชอบแบ่งงานขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติงาน การบริหารงบประมาณให้สอดคล้องกับแผนงาน โครงการ ไม่ว่าแผนงานหรือโครงการงบประมาณ และอุปกรณ์จะมีคุณภาพทันสมัยเพียงใดก็ตามหากการจัดการไม่ดีย่อมก่อให้เกิดความล้มเหลวได้

1.4 กระบวนการบริหารการศึกษา

การบริหารเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน การบริหารที่มีประสิทธิภาพต้องดำเนินการครบทุกขั้นตอนตามกระบวนการบริหาร กระบวนการบริหารมีหลายขั้นตอนอย่างน้อยประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 15)

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ

ขั้นที่ 2 การวางแผน

ขั้นที่ 3 การดำเนินการตามแผน

ขั้นที่ 4 การประเมินผล

สรุปได้ว่า ในการบริหารงานที่ประสบผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องอาศัยหลักการ ทฤษฎีและปัจจัยที่ใช้ตลอดกระบวนการบริหารจัดการที่ดี

2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ว่าด้วยการประกันคุณภาพสถานศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติเกี่ยวกับมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ใน หมวด 6 ตั้งแต่มาตรา 47-51 ดังนี้ กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 28-29)

มาตรา 47 ให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบประกันคุณภาพภายในและระบบประกันคุณภาพภายนอก ระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา เพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

มาตรา 49 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษามีฐานะเป็นองค์กรมมหาชน ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์วิธีการประเมินคุณภาพภายนอกและทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้ตรวจสอบคุณภาพสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายหลักและแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อย หนึ่งครั้งในทุกห้าปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

มาตรา 50 ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการของสถานศึกษารวมทั้งผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจของสถานศึกษาตามคำขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองที่ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น

มาตรา 51 ในกรณีที่ผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษาใดไม่ได้มาตรฐานที่กำหนดให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา จัดทำข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัดเพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายในระยะเวลาที่กำหนดหากมิได้ดำเนินการดังกล่าวให้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษารายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อดำเนินการให้มีการปรับปรุงแก้ไข

จากกรที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีความมุ่งหมายการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนา

คนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คู่คุณธรรม จริยธรรม ในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยยึดหลักการศึกษาคลอดชีวิต สำหรับประชาชน สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการกำหนดมาตรฐานและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา ทุกระดับและทุกประเภทการศึกษา

3. การประกันคุณภาพการศึกษา

3.1 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

ได้มีผู้ให้และผู้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้หลายท่าน ดังนี้
 จำรัส นองมาก (2546 : 43) กล่าวว่า การประกันคุณภาพ หมายถึง ระบบประกันคุณภาพที่เกิดขึ้นในงานประถมศึกษา เพื่อให้มั่นใจว่าการจัดการศึกษาจะบรรลุจุดหมายสำคัญ คือ เด็กได้รับการพัฒนาที่สมดุลทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญาอย่างน้อยในระดับ พื้นฐานที่เด็กไทยทุกคนพึง ได้รับและมีโอกาสพัฒนาไปจนเต็มตามศักยภาพของแต่ละคน

ช่วงโชติ พันธุเวช (2547 : 37) กล่าวเปรียบเทียบระหว่าง การประกันคุณภาพ การศึกษา (Quality Assurance) กับการควบคุมคุณภาพ (Quality Control) สองคำนี้มักใช้แทนกันอยู่เสมอ ความแตกต่างในคำสองคำนี้อยู่ที่การสื่อความหมายถึงวิธีการในเรื่องคุณภาพ การควบคุมคุณภาพมีแนวความคิดอยู่บนพื้นฐานของ “การแก้ไข” ขณะที่การประกันคุณภาพมี แนวคิดอยู่บนพื้นฐานของ “การป้องกัน” ในด้านการให้คำนิยามของคำ “คุณภาพ” การควบคุมคุณภาพให้ความหมายว่าเป็นเรื่องของความดี ความงาม แต่การประกันคุณภาพให้ความหมาย ในแง่มุมของการบรรลุความต้องการที่แท้จริงของลูกค้า (นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม) และสอดคล้องกับวิถีชีวิต การประกันคุณภาพจึงเป็นวัฒนธรรมใหม่ ที่เปลี่ยนมิติจากการเป็น ผู้มีอำนาจกำหนดคุณภาพ และผู้ควบคุมคุณภาพมาเป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 15) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจและเป็น หลักประกันต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนว่าสถานศึกษาจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาเป็นที่ยอมรับของสังคม

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง ระบบที่สร้างความมั่นใจในการ ปฏิบัติงานทั้งหลายของสถาบันการศึกษาให้กับผู้เรียน ได้รับการพัฒนาที่สมดุลทั้งทางด้าน ร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาตามศักยภาพของแต่ละบุคคลอย่างมีคุณภาพตามที่กำหนดไว้

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

ได้มีผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาไว้หลายท่าน ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 3) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการที่จะผลักดันให้ปัจจัยต่าง ๆ มีคุณภาพและนำไปสู่การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง และในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดคนนั้นมีแนวคิดในการดำเนินการ ดังนี้

3.2.1 การควบคุมคุณภาพการศึกษา (Quality Control) คือ กระบวนการหรือแนวปฏิบัติที่นำการศึกษาเข้าสู่คุณภาพ ประกอบด้วย

- 1) การกำหนดมาตรฐานด้านผลผลิต ปัจจัย และกระบวนการ
- 2) การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน หมายถึง การพัฒนาปัจจัยทางการศึกษา

3.2.2 การตรวจสอบและการแทรกแซงคุณภาพการศึกษา (Quality Audit and Intervention) คือ กระบวนการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย

- 1) การประเมินความก้าวหน้าของโรงเรียน และการจัดทำรายงานของโรงเรียนต่อประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นการติดตามและตรวจสอบของโรงเรียน
- 2) การติดตามและตรวจสอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (External Audit)
- 3) มาตรการปรับปรุงคุณภาพ โรงเรียนที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (Quality Intervention)

3.2.3 การประเมินคุณภาพการศึกษา (Quality Assessment) คือ กระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ตามมาตรฐานที่กำหนดประกอบด้วย

- 1) การทบทวนคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน (External School Review)
- 2) การประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน (Accreditation)
- 3) การประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวมหรือการประเมินคุณภาพการศึกษา (Total Quality Education)

การดำเนินการทั้ง 3 ประการข้างต้นเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์และส่งผลซึ่งกันและกัน กระบวนการแทรกแซงคุณภาพการศึกษา สามารถดำเนินการทั้งในระหว่างกิจกรรม การควบคุมคุณภาพการศึกษา และในกิจกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษา

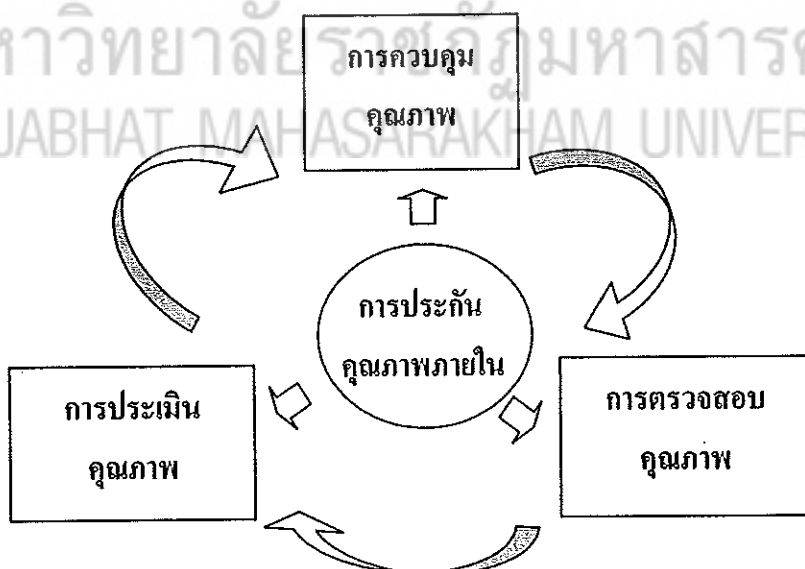
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 4) กล่าวว่า ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาที่ได้มีการพัฒนากันอยู่ในขณะนี้ มีแนวคิดเพื่อส่งเสริมและเสนอแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา โดยมีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ

1. การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพ และการพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน

2. การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

3. การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา โดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่ และหน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลาง ซึ่งถึงแม้จะเป็นบุคคลภายนอก แต่ก็ยังถือว่าเป็นการประเมินภายใน เพราะดำเนินการโดยหน่วยงานที่อยู่ในสายการบริหารของสถานศึกษา ซึ่งจะดำเนินการตรวจเยี่ยมและประเมินสถานศึกษาเป็นระยะ ๆ ตามที่กำหนด โดยหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้ความช่วยเหลือ และส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพอันเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนรับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาซึ่งเป็นองค์กรมหาชน

สรุปได้ว่า การที่สถานศึกษาแต่ละแห่งจะดำเนินการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพเพื่อรองรับการประเมินนั้นต้องอาศัยแนวคิดในการดำเนินการที่หลากหลายและต้องดำเนินการเป็นระบบและต่อเนื่องกันจึงจะทำให้การดำเนินการนั้นปรากฏผลอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งแนวคิดในการดำเนินงานที่สำคัญคือ การควบคุมคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบคุณภาพและการแทรกแซงคุณภาพการศึกษา และการประเมินผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

3.3 หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

ได้มีผู้หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้หลายท่าน ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553 : 1) ได้กำหนดหลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ ดังนี้

1. รัฐกระจายอำนาจให้กำหนดนโยบายการบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรให้จังหวัดและสถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภท

2. รัฐสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา

3. โรงเรียนต้องแสดงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบต่อนักเรียน มาตรฐานที่กำหนด รับผิดชอบต่อจัดการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553 : 2) ได้กำหนดถึงหลักการประกันคุณภาพการศึกษา ไว้ดังนี้

1. การสร้างความมั่นใจและความพึงพอใจในคุณภาพการศึกษา

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานการศึกษาของทุกฝ่ายทั้งผู้ให้และ

ผู้รับบริการ

3. ความร่วมมือทางวิชาการขององค์กร และบุคลากรในพื้นที่

4. การดำเนินงานเน้นคุณภาพในการปฏิบัติงานทุกระดับทุกชั้นตอน

5. การดำเนินงานสามารถติดตามตรวจสอบได้

6. การรายงานสู่สาธารณชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า หลักการประกันคุณภาพการศึกษา คือการสร้างความมั่นใจ ความเชื่อถือในผลการจัดการศึกษา โดยการมีส่วนร่วมในการดำเนินการกำกับ ติดตาม และตรวจสอบ อันจะนำไปสู่ความพึงพอใจผลของการจัดการศึกษาต่อไป

3.4. แนวความคิดในการประกันคุณภาพการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานศึกษา (2553 : 9-10) ได้กล่าวถึงแนวคิดในการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ว่า เป็นกระบวนการพัฒนาการศึกษาที่ช่วยสร้างความพอใจและความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมว่าผู้เรียนที่จบการศึกษาจะมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม โดยมีแนวคิดหลัก ดังนี้

1. การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา (Child-Centered Development)

เป็นแนวคิดที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ทั้งปวงและยึดประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับ ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีความเชื่อว่ามนุษย์มีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนได้ตลอดชีวิต

2. การใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหารจัดการ (School Base Management)

มุ่งให้สถานศึกษามีอำนาจในการตัดสินใจบริหารจัดการศึกษาได้ด้วยตนเอง ซึ่งมีความเชื่อว่า สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางของการผลิตที่สามารถสร้างผลผลิตคือผู้เรียนให้มีคุณภาพได้ การใช้ สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหารจัดการจึงเป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ของสถานศึกษาที่จะทำให้เกิดการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มความรับผิดชอบที่ ตรวจสอบได้และเป็นการเสริมพลัง (Empowerment) ให้สถานศึกษา ชุมชนและสังคม ร่วมมือ กันจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐาน

3. การมีส่วนร่วมและร่วมคิดร่วมทำ (Participation and Collaboration)

เป็นแนวความคิดที่มุ่งให้สถานศึกษาเป็นของสาธารณชนที่ทุกคนทุกส่วนของสังคมเข้ามามี ส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับบุคคลทุกคนและสังคม

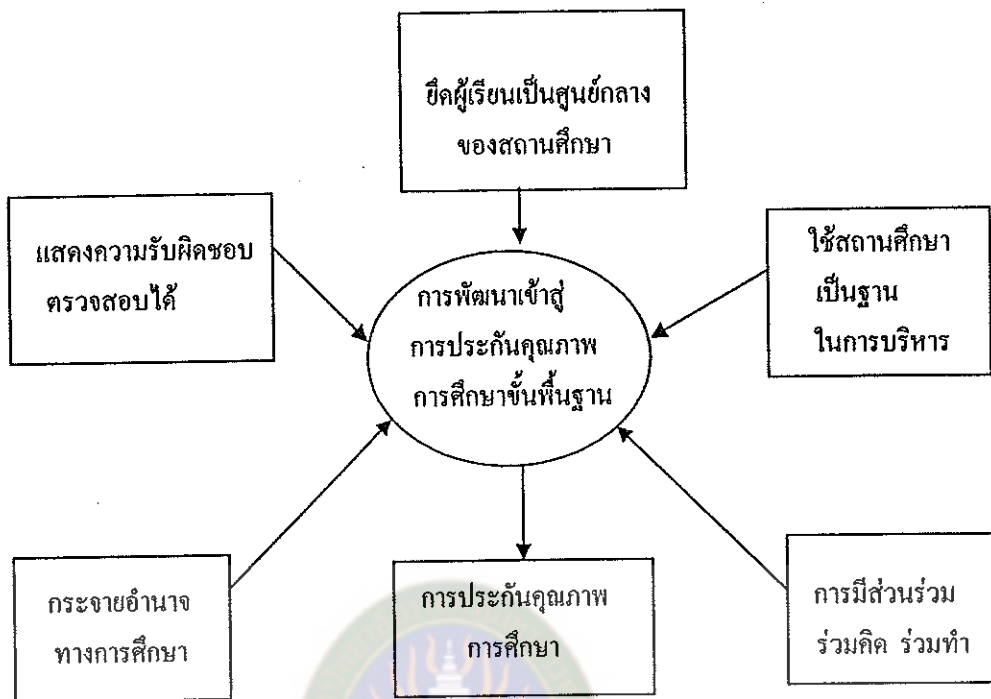
4. การกระจายอำนาจ (Decentralization Of Education) เป็นแนวความคิดที่มุ่ง

กระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการศึกษา ได้แก่ สถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม แนวความคิดนี้เชื่อว่าการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้กับ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการศึกษาจะทำให้เกิดความร่วมมือในการจัดการศึกษา ให้ตอบสนอง ความต้องการของเขาและมุ่งมั่นพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับศรัทธาของ ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม

5. การแสดงความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ (Accountability) เป็นแนวความคิด

ที่มุ่งให้สถานศึกษาแสดงความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ในการจัดการศึกษาต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ได้มาตรฐาน ซึ่งสามารถให้ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม และหน่วยงานต้นสังกัดตรวจสอบได้ เพื่อเป็นหลักประกันและสร้างความเชื่อมั่นต่อ ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมได้อย่างแท้จริง

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา คือ การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการ พัฒนาการเรียนรู้และผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้สถานศึกษาในการ บริหารจัดการ (School Based Management) หรือเป็นศูนย์กลางของการผลิต คือ ให้ผู้เรียนมี คุณภาพ การใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหารจัดการเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร จัดการศึกษาและการมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ รับผิดชอบในการจัดการศึกษาและเป็นการ กระจายอำนาจทางการศึกษาตลอดเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ในการจัด การศึกษา จากแนวคิดในการประกันคุณภาพการศึกษาดังกล่าวสรุปได้ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แสดงแนวความคิดในการประกันคุณภาพการศึกษาสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.5 กฎกระทรวง ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553

อาศัยตามอำนาจตามความในมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ มาตรา 47 วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 อันเป็นกฎหมายที่มี บทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับ มาตรา 43 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการออกกฎกระทรวงไว้ ดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2553 : 78-88)

ข้อ 1 ให้ยกเลิก

(1) กฎกระทรวง ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีประกันคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546

ข้อ 2 ในกฎกระทรวงนี้

“การประกันคุณภาพภายใน” หมายความว่า การประเมินคุณภาพการจัดการ การศึกษา การติดตาม และการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

ที่กระทรวงศึกษาประกาศกำหนดสำหรับการประกันคุณภาพภายใน ซึ่งกระทำโดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นหรือ โดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษา

“การประเมินคุณภาพภายนอก” หมายความว่า การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตาม และการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งกระทำโดยสำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ ผู้ประเมินภายนอก

“การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา” หมายความว่า กระบวนการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าของการปฏิบัติตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการจัดทำรายงานการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา พร้อมทั้งเสนอแนะมาตรการเร่งรัดพัฒนาคุณภาพการศึกษา

“การพัฒนาคุณภาพการศึกษา” หมายความว่า กระบวนการพัฒนาการศึกษาเข้าสู่คุณภาพที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ โดยมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา การจัดระบบและโครงสร้าง การวางแผน และการดำเนินงานตามแผน รวมทั้งการสร้างจิตสำนึกให้เห็นว่าการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเป็นความรับผิดชอบร่วมกันของทุกคน

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

ข้อ 3 ระบบประกันคุณภาพภายในเพื่อการพัฒนาคุณภาพและพัฒนามาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ต้องประกอบด้วย

- (1) การประเมินคุณภาพภายใน
- (2) การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา
- (3) การพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ข้อ 4 ระบบประกันคุณภาพภายนอกเพื่อรองรับมาตรฐานและมุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ต้องประกอบด้วย

- (1) การประเมินคุณภาพภายนอก
- (1) การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

ข้อ 5 ให้สถานศึกษาดำเนินการประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้ ด้วยการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดและการมีส่วนร่วมของชุมชน

ข้อ 6 ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายในเสนอ

ต่อคณะกรรมการสถานศึกษา หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาและเปิดเผยรายงานนั้นต่อสาธารณชน

ข้อ 7 สถานศึกษาต้องนำผลการประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอกไปประกอบการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของสถานศึกษา

ข้อ 8 การประกันคุณภาพภายในที่กำหนดในส่วนนี้ ให้ใช้บังคับแก่สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ไม่รวมถึงการจัดการอาชีวศึกษา

ข้อ 13 คณะกรรมการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(1) วางระเบียบหรือออกประกาศกำหนดหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(2) เสนอแนะแนวทางปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาแก่สถานศึกษาโดยให้นำผลการประเมินคุณภาพทั้งภายในและภายนอกไปปรับปรุงคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

(3) แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(4) ปฏิบัติการอื่นที่เกี่ยวข้องตามที่รัฐมนตรีหรือคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมอบหมาย

ข้อ 14 ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

(2) จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

(3) จัดระบบบริหารและสารสนเทศ

(4) ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

(5) จัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา

(6) จัดให้มีการประกันคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

(7) จัดทำรายงานประจำปีที่เป็นรายงานประเมินคุณภาพภายใน

(8) จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

การดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้สถานศึกษาชี้คห้กการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลของหน่วยงานต้นสังกัด

สถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่ไม่สามารถปฏิบัติงานบางประการตามที่กำหนดในวรรคหนึ่งได้ให้หน่วยงานต้นสังกัดหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แล้วแต่กรณี ประกาศผ่อนผันการปฏิบัติและวางแนวทางในการประกันคุณภาพภายในให้เหมาะสมกับสภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นแล้วรายงานให้รัฐมนตรีทราบ

ข้อ 15 การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาตามข้อ 14 (1) ต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ เอกอ์กษณ์ของสถานศึกษา และมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาชั้นพื้นฐานตามที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด และต้องครอบคลุมสาระการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งคำนึงถึงศักยภาพของผู้เรียน ชุมชน และท้องถิ่นด้วย

ข้อ 16 การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามข้อ 14 (2) ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการที่จำเป็นของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ
(2) กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และความสำเร็จของการพัฒนาไว้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม

(3) กำหนดวิธีการดำเนินงานตามหลักวิชา ผลการวิจัย หรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงได้ให้ครอบคลุมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล การพัฒนานุเคราะห์ และการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้

(4) กำหนดแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ
(5) กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาและผู้รับผิดชอบและดำเนินงานตามที่กำหนดไว้ให้มีประสิทธิภาพ

(6) กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางการมีส่วนร่วมของบิดา มารดา ผู้ปกครอง และองค์กรชุมชน

(7) กำหนดการใช้งบประมาณและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

(8) จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี

ข้อ 17 ให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาวิเคราะห์ วิจัย และเผยแพร่นวัตกรรมเกี่ยวกับรูปแบบและเทคนิควิธีการประกันคุณภาพภายในอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งส่งเสริม สนับสนุน และร่วมพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา

ข้อ 18 ให้หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานจัดให้มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกสามปีและแจ้งผลให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานทราบรวมทั้งให้เปิดเผยผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาต่อสาธารณชน

ข้อ 37 การประกันคุณภาพภายนอกให้ดำเนินถึงจุดมุ่งหมายและหลักการ ดังต่อไปนี้

- (1) เพื่อให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- (2) ยึดหลักความเที่ยงตรง เป็นธรรม และ โปร่งใส มีหลักฐานข้อมูลตามสภาพความเป็นจริงและมีความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้
- (3) สร้างความสมดุลระหว่างเสรีภาพทางการศึกษากับจุดมุ่งหมายและหลักการศึกษาระดับชาติ โดยให้ออกภาพเชิงนโยบาย ซึ่งสถานศึกษาสามารถกำหนดเป้าหมายเฉพาะและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เต็มตามศักยภาพของสถานศึกษาและผู้เรียน
- (4) ส่งเสริม สนับสนุน และความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา
- (5) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพการศึกษา และพัฒนาการจัดการศึกษาของรัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัวยุทธศาสตร์ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น
- (6) ความเป็นอิสระ เสรีภาพทางวิชาการ เอกสิทธิ์ ปรัชญา ภูมิปัญญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา

ข้อ 38 ในการประกันคุณภาพภายนอก ให้สำนักงานประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาแต่ละแห่งตามมาตรฐานการศึกษาของชาติและครอบคลุมหลักเกณฑ์ในเรื่องดังต่อไปนี้

- (1) มาตรฐานที่ว่าด้วยผลการจัดการศึกษาในแต่ละระดับและประเภทการศึกษา
- (2) มาตรฐานที่ว่าด้วยการบริหารการจัดการศึกษา
- (3) มาตรฐานที่ว่าด้วยการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- (4) มาตรฐานที่ว่าด้วยการประกันคุณภาพภายใน

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องทำการประเมินคุณภาพภายนอกจากมาตรฐานอื่นเพิ่มเติมจากมาตรฐานที่กำหนดในวรรคหนึ่ง ให้สำนักประกาศกำหนดมาตรฐานอื่นได้โดยความเห็นชอบของรัฐมนตรี

ข้อ 39 วิธีการประกันคุณภาพภายนอก ให้เป็นไปตามระเบียบที่สำนักงานกำหนด

ข้อ 40 ในกรณีที่ผลการประเมินคุณภาพภายนอกแสดงว่า ผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน ให้สำนักงานแจ้งเป็นหนังสือพร้อมแสดงเหตุผลที่ไม่

ผ่านเกณฑ์มาตรฐานแก่หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษานั้น และให้สถานศึกษานั้นปรับปรุงแก้ไขโดยจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพและดำเนินการตามแผน เพื่อขอรับการประเมินใหม่ภายในสองปีนับแต่วันที่ได้รับแจ้งผลการประเมินครั้งแรก

ให้สถานศึกษาเสนอแผนพัฒนาคุณภาพต่อสำนักงานเพื่อพิจารณาอนุมัติภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งผลการประเมินตามวรรคหนึ่ง

ข้อ 41 ในกรณีที่สถานศึกษาไม่ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขภายในกำหนดตามข้อ 40 ให้สำนักงานรายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการอาชีวศึกษา หรือคณะกรรมการการอุดมศึกษา หรือหน่วยงานต้นสังกัดอื่น แล้วแต่กรณีเพื่อพิจารณาสั่งการต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า กฎกระทรวง ว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553 เป็นแนวทางในการจัดทำระบบการประกันคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วยการพัฒนาคุณภาพ การติดตามตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินคุณภาพ เพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาทั้งการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอกอย่างมีเอกภาพและมีประสิทธิภาพเกิดการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาในทุกระดับสมดังเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

3.6 แนวทางการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 47 ระบุให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาโดยมีระบบประกันคุณภาพภายในและระบบประกันคุณภาพภายนอก ระบบประกันคุณภาพภายในมุ่งเน้นการกระจายอำนาจไปสู่สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรา 18 (2) โดยให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นระบบที่สถานศึกษาร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้การกำกับดูแลและสนับสนุนส่งเสริมของหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักวิชาการข้อมูลหลักฐานที่ตรวจสอบได้และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้เกี่ยวข้องว่าผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา และพัฒนาความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเต็มศักยภาพ ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา

ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ประกอบด้วย

1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษา
2. การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
6. การประเมินคุณภาพการศึกษา
7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
8. การผุดงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

กระบวนการดังกล่าวนี้เป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องอย่างเป็นระบบและเกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาที่เกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากรซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การกำหนดมาตรฐานการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 7-8) ได้กล่าวถึงการพัฒนามาตรฐานการศึกษาไว้ว่า มาตรฐานการศึกษาเป็นสภาพที่พึงประสงค์หรือสภาพที่ปรารถนาจะให้เกิดขึ้นทั้งในเชิงปริมาณหรือคุณภาพ ซึ่งแสดงได้โดยประสิทธิภาพของสถานศึกษาในการพัฒนาผู้เรียนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ในปัจจุบันมาตรฐานโรงเรียนยังถูกกำหนดให้เป็นเป้าหมายหลักของการประกันคุณภาพทางการศึกษาด้วย หากพิจารณาเชิงระบบจะเห็นได้ว่าเราสามารถกำหนดมาตรฐานได้ทุกองค์ประกอบทุกระบบ นั่นคือ มาตรฐานด้านปัจจัย กระบวนการ และผลผลิต ที่ผู้บริหารและครูต้องใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดต่อไป

มาตรฐานด้านปัจจัย จะเกี่ยวกับบุคลากรและงบประมาณทั้งในควมเพียงพอและคุณภาพ รวมทั้งการจัดการด้วย ส่วนมาตรฐานด้านกระบวนการประกอบด้วยการบริหารและการจัดการเรียนการสอน สำหรับมาตรฐานด้านด้านผลผลิตจะมุ่งที่พัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ ในส่วนการกำหนดมาตรฐานในระดับสถานศึกษานั้น ผู้ที่มีส่วนได้เสียกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาควรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดมาตรฐานระดับสถานศึกษา เพื่อให้ได้มาตรฐานสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของชุมชน และท้องถิ่นนั้นๆ เมื่อกำหนดมาตรฐานเรียบร้อยแล้วจะต้องมีการกำหนดตัวบ่งชี้หรือตัวชี้วัดและเกณฑ์ไว้แปลผลและตัดสินการผ่านเกณฑ์มาตรฐาน หรือบอกว่ามีมาตรฐานคุณภาพอยู่ในระดับใด มาตรฐานและตัวบ่งชี้เป็นเครื่องกำหนดทิศทางในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา

ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองต้องร่วมมือกันจัดกิจกรรมการเรียน และพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่กำหนดไว้ มีกิจกรรมใดบ้างที่ทำให้ตัวบ่งชี้และมาตรฐานโคจรบรรลุผล มีตัวบ่งชี้และมาตรฐานใดบ้างที่ยังไม่มีกิจกรรมใด ๆ ที่มาช่วยผลักดันให้เกิดขึ้น ซึ่งมาตรฐานเป็นกฎเกณฑ์สำคัญและเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาถ้าได้มาตรฐานต่ำ คุณภาพผู้เรียนต่ำ ย่อมส่งผลกระทบต่อสถานะของครูและผู้บริหารสถานศึกษานั้น ๆ ตามไปด้วย ด้วยเหตุนี้สถานศึกษาจึงกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อเป็นเป้าหมายสูงสุดในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาอาจทำการวิเคราะห์หรือสังเคราะห์มาจากมาตรฐานการศึกษาจากหลายหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นมาตรฐานสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา มาตรฐานหน่วยงานต้นสังกัด และมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือสถานศึกษาจะทำการพัฒนามาตรฐานขึ้นใหม่เป็นของตนเองก็ได้ โดยมุ่งเน้นให้มาตรฐานของสถานศึกษามีความสอดคล้องกับสภาพของโรงเรียนและชุมชน และศักยภาพของโรงเรียนเป็นสำคัญ ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แสดงตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับมาตรฐานสถานศึกษา

2. การจัดระบบบริหารสารสนเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 6) ได้กล่าวถึงกระบวนการจัดระบบสารสนเทศโดยทั่วไปที่มีการดำเนินงานหลัก ๆ 5 ขั้นตอน ดังนี้

2.1. การรวบรวมข้อมูล ในการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จะต้อง กำหนดรายการข้อมูลที่ต้องการ กำหนดวิธีการจัดเก็บ สร้างหรือจัดหาเครื่องมือในการจัดเก็บ ให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูลและแหล่งข้อมูล เช่น แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบบันทึก การสังเกต นอกจากนั้นควรกำหนดเวลาในการจัดเก็บและหน่วยงาน หรือบุคลากรที่รับผิดชอบในการเก็บให้ชัดเจนด้วย ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงการได้มาซึ่งข้อมูลที่ตรงตามความต้องการที่กำหนดไว้และมีความเชื่อถือได้นั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ ดังนี้

2.1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลและสารสนเทศที่ต้องการจัดเก็บเพื่อให้ได้ สารสนเทศที่จำเป็นและเก็บรวบรวมข้อมูลหลายๆด้าน ดังนั้นก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล สถานศึกษาควรวิเคราะห์สารสนเทศที่ต้องการ

2.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีความเที่ยงตรง ชัดเจน เข้าใจง่าย

2.2 การตรวจสอบข้อมูล ข้อมูลที่เก็บมาก่อนจะนำไปประมวลผลควรมีการ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนเนื่องจากในระบบของการจัดเก็บและการบันทึกข้อมูล อาจมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นได้เสมอ การตรวจสอบข้อมูลโดยทั่วไปกระทำใน 3 ลักษณะ คือ

2.2.1 ความถูกต้องของข้อมูล อาจพิจารณาได้จากความสอดคล้อง ระหว่างข้อมูลในส่วนย่อยและส่วนรวม ความสมเหตุสมผลของข้อมูล และความเกี่ยวข้องของ ข้อมูลตามความต้องการ

2.2.2 ความสมบูรณ์ของข้อมูล อาจพิจารณาจากความครบถ้วนของ ข้อมูลและความเพียงพอของข้อมูลตามความต้องการ

2.2.3 ความเป็นปัจจุบันของข้อมูล อาจพิจารณาจาก ระยะเวลาที่ระบุใน เอกสารหรือแหล่งข้อมูลนั้น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลทุติยภูมิซึ่งเป็นข้อมูลที่หน่วยงานอื่น หรือบุคคลอื่น ๆ เป็นผู้จัดเก็บต้องพิจารณาจากช่วงเวลาของการเกิดหรือการจัดเก็บข้อมูล เหล่านั้นตรงกับความต้องการใช้หรือไม่

2.3 การประมวลผลข้อมูล เป็นการนำข้อมูลมาประมวลผลให้เป็นสารสนเทศ ข้อมูลใดที่สารสนเทศแล้วก็นำมาจัดกลุ่มแยกแยะตามลักษณะและประเภทของสารสนเทศ ซึ่งการประมวลผลนั้นอาจเป็นการจัดหมวดหมู่ การเรียงลำดับ การแจกแจง ตลอดจนการใช้สูตร ทางคณิตศาสตร์ในการประมวลผลข้อมูลต้องคำนึงถึงประเด็นสำคัญ ดังนี้

2.3.1 ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ต้องมีความชัดเจนในตัวเอง ไม่ว่าจะ วิเคราะห์โดยใคร เมื่อใด ผลย่อมได้ตรงกันเสมอ

2.3.2 ข้อมูลที่เป็นนามธรรมต้องอธิบายด้วยความเรียง เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ต้องวิเคราะห์โดยอาศัยดุลยพินิจของคณะบุคคล

2.3.3 ในการวิเคราะห์ข้อมูล ควรใช้ค่าทางสถิติที่ง่ายและตรงที่สุด ค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เช่น ค่าร้อยละ อัตราส่วน สัดส่วน ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การแจกแจงความถี่

2.4 การนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ ข้อมูลที่ผ่านการประมวลแล้วผลอาจนำเสนอต่อผู้ใช้ในรูปตาราง แผนภาพ กราฟ หรือการบรรยายก็ได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของการนำไปใช้และลักษณะของสารสนเทศนั้น ๆ

2.5 การจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ เป็นการจัดเก็บทั้งส่วนที่เป็นข้อมูลและสารสนเทศไว้ในสื่อต่าง ๆ อย่างเป็นระบบสะดวกต่อการค้นหา และนำมาใช้ประโยชน์การจัดเก็บอาจจัดเก็บเป็นแฟ้มเอกสารหรือแฟ้มอิเล็กทรอนิกส์ ตามศักยภาพของสถานศึกษาแต่ต้องคำนึงถึงระบบของการค้นหาให้สะดวกต่อการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน รวมทั้งการนำสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในงานต่าง ๆ

3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เป็นกรอบงานเพื่อการปรับปรุงแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ การวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงเป็นกระบวนการที่สถานศึกษาชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันทำ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา กล่าวถึงการริเริ่มดำเนินการ โดยระดับนโยบายคัดเลือก สรรหา แต่งตั้ง บุคลากรที่มีประสบการณ์สูงเป็นคณะจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และเริ่มต้นกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และการเริ่มต้นกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 1.1 การจัดตั้งคณะจัดทำแผน
- 1.2 การทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่
- 1.3 การประสานความร่วมมือของคณะผู้จัดทำแผน
- 1.4 การวางแผนทำงานของคณะผู้จัดทำแผน

ขั้นที่ 2 การประเมินความต้องการ และความจำเป็นของสถานศึกษา

การประเมินความต้องการ และความจำเป็นของสถานศึกษาถือเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาเพราะจะได้รู้สภาพและปัญหาความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษา โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

- 2.1 การทำความเข้าใจวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา
- 2.2 การจัดทำภาพรวมของสถานศึกษา
- 2.3 การสำรวจความต้องการทางการศึกษาของผู้เรียน
- 2.4 การวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการด้านการศึกษาของผู้เรียน

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ และพิจารณาแนวทางแก้ไขปัญหาคตาม

ประเด็นสำคัญของการพัฒนา โดยกระบวนการอภิปราย ระดมพลังสมอง คัดสินใจร่วมกันในการกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และยุทธศาสตร์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การดำเนินการในขั้นนี้ประกอบได้ด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 3.1 ทบทวนประเด็นสำคัญการพัฒนา
- 3.2 คัดสินใจเลือกประเด็นที่จะดำเนินการ
- 3.3 เขียนเป้าหมายการพัฒนา
- 3.4 เขียนยุทธศาสตร์การพัฒนา

ขั้นที่ 4 การกำหนดแผนปฏิบัติการรายปี

ในขั้นนี้เป็นการวางเค้าโครงแผนปฏิบัติการรายปี 2 ขั้นตอน ดังนี้

- 4.1 การกำหนดแผนปฏิบัติการรายปี
- 4.2 การตรวจสอบความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายกับแผนปฏิบัติการรายปี

ขั้นที่ 5 การเขียนแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

แผนพัฒนาคุณภาพควรสะท้อนสิ่งต่อไปนี้ คือ แหล่งงบประมาณ การวางแผน การเปลี่ยนแปลงต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานงานวิจัย การประเมินผลบนพื้นฐานข้อมูล การแสดงความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนการประสานความร่วมมือระหว่างกิจกรรมต่าง ๆ

ขั้นที่ 6 การนำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสู่การปฏิบัติ

การนำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วยขั้นตอน 3 ขั้นตอน ดังนี้

- 6.1 สร้างการยอมรับแผน
- 6.2 มอบหมายการปฏิบัติงานอย่างเป็นทางการ
- 6.3 ทำความเข้าใจส่วนต่างๆของแผน

4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

วงจรเดมिंग เป็นกระบวนการหนึ่งที่น่ามาใช้ในการบริหารจัดการในการดำเนินงานที่แสดงการทำงานที่สมบูรณ์เป็นระบบ ดังนี้

P (Plan) หมายถึง การวางแผน

D (Do) หมายถึง การดำเนินงาน

C (Check) หมายถึง การตรวจสอบผล

A (Act) หมายถึง การปฏิบัติการวางแผนใหม่

ในการดำเนินงาน โดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA (Plan-Do-Check-Act) เริ่มจากการกำหนดเป้าหมายหรือมาตรฐานของสถานศึกษาแล้ววางแผน (P) เพื่อไปสู่เป้าหมายที่กำหนดจากนั้นจึงดำเนินการตามแผน (D) ในขณะที่ดำเนินการก็ทำการตรวจสอบ (C) ว่าการดำเนินการไปแล้วนำไปสู่เป้าหมายหรือไม่เพียงใด แล้วนำผลการตรวจสอบมาใช้แก้ไขปรับปรุง (A) แล้ววางแผนการดำเนินงานให้ดีขึ้นตอนไปดีขึ้น และการดำเนินการดังกล่าวจะต้องเป็นวงจรตลอดเวลา

5. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการประเมินตนเองของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยความร่วมมือของบุคลากร ผู้ปกครอง ชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นเป้าหมาย จุดเน้นและทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549 : 12)

1. เพื่อให้สถานศึกษาสามารถติดตามรวบรวมข้อมูล ความก้าวหน้าของการดำเนินงาน และปฏิบัติงาน ได้อย่างต่อเนื่อง

2. เพื่อรวบรวมการจัดระบบสารสนเทศ และนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

3. เพื่อปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา และเป็นที่ยอมรับ เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

4. เพื่อเตรียมพร้อมในการตรวจสอบคุณภาพภายนอก ในการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นกรดำเนินการตามวัตถุประสงค์ โดยกำหนดสาระของการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาไว้ ดังนี้

4.1 วิสัยทัศน์ และภารกิจของสถานศึกษา วิสัยทัศน์เป็นสภาพที่พึงปรารถนาในอนาคตที่วางอยู่บนพื้นฐานความจริงบ่งบอกถึงภารกิจของสถานศึกษาต้องชัดเจน

สอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายและตามความต้องการของท้องถิ่น

4.2 แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นแผนที่บุคลากรและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันจัดทำอย่างมีระบบ มีความชัดเจน ถูกต้องสอดคล้องกับมาตรฐานของสถานศึกษา มีแนวทางกำกับติดตาม ประเมินผลอย่างชัดเจนในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาที่มีอยู่แล้วเสนอแนวทางเพื่อนำแผนไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพอย่างแท้จริง รวมทั้งนำเอกสารมาเผยแพร่ให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องทราบและนำไปปฏิบัติ

4.3 การเรียนการสอน เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นผู้เรียนตามมาตรฐานด้านผู้เรียนของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูออกแบบการเรียนรู้ตามสภาพจริง ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ โดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยตนเองทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพัฒนาหลักสูตร สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์และวิธีการสอน กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และการตอบสนองของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

4.4 การเรียนรู้ความก้าวหน้า และผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการตรวจสอบ และทบทวนภายในสถานศึกษามีการวัดผลที่สอดคล้องกับมาตรฐานจึงประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตร ผลงานของนักเรียน ระบบการประเมินผล และการสนับสนุนการเรียนรู้

4.5 การบริหารและการจัดการ เป็นการนำทรัพยากร และวิธีการดำเนินการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีโครงสร้างชัดเจน มีระบบมีมาตรฐานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดมุ่งเน้นผลผลิตด้วยการสร้างคุณค่าให้กับผู้เรียน ผู้ปกครอง บุคลากร ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาและสังคมโดยส่วนรวม

ในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่จะเกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างแท้จริงมีกระบวนการ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2549 : 13)

1. การวางแผนการดำเนินงานตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นการชี้แจงแนวทางการดำเนินการ วิธีการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพภายในให้บุคลากรทุกคนรู้และเข้าใจ ชี้แจงวัตถุประสงค์และขอบข่ายสาระสำคัญของการตรวจสอบและทบทวน และร่วมกันกำหนดวางแผนการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในของทุกคนและภาพรวม

2. วิธีการดำเนินงาน ครูทุกคนดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพ

ภายในตามภาระงานและกิจกรรมของตนเองศึกษาและรวบรวมข้อมูล เสนอคณะทำงานเพื่อสรุปเป็นข้อมูลเสนอต่อผู้บริหารต่อไป

3. การสรุปผลการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นการสรุปการดำเนินงานเทียบกับสิ่งที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ และแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาเสนอแนะว่าควรปรับปรุงและพัฒนาอย่างไร

4. การรายงานข้อมูล ระยะเวลาและวันที่ทำการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาในหัวข้อขอบเขตและวัตถุประสงค์ วิธีการ มาตรฐานที่ใช้ในการตรวจสอบ สิ่งที่สามารถทำได้สำเร็จน่าพอใจ และสิ่งที่ไม่เป็นไปตามสภาพที่คาดหวัง รวมทั้งข้อเสนอแนะ เพื่อพัฒนาและเรื่องที่ต้องแก้ไข

5. การปฏิบัติเพื่อการพัฒนา และการแก้ไขปรับปรุงเป็นการระบุสิ่งที่กระทำได้ดีสำเร็จน่าพอใจ และสิ่งที่ไม่เป็นไปตามสภาพที่คาดหวัง มีการจัดทำบันทึกเสนอแนะเพื่อพัฒนาสิ่งที่ดีให้ดียิ่งขึ้น และแก้ไขในสิ่งที่ไม่เป็นไปตามสภาพที่คาดหวัง มีการจัดทำบันทึกข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาสิ่งที่ดีให้ดียิ่งขึ้น และแก้ไขในสิ่งที่ไม่เป็นไปตามสภาพที่คาดหวังมีการกำหนดเวลาในการปรับปรุงเมื่อเสร็จก็เสนอผู้บริหารอีกครั้ง

6. การประเมินคุณภาพการศึกษา

เมื่อโรงเรียนดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตั้งแต่การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ จนถึงการปรับปรุงแก้ไข และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาแล้ว จำเป็นต้องมีการประเมินคุณภาพการศึกษาได้ใน 2 ลักษณะ คือ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2549 : 14)

1. การประเมินผลสัมฤทธิ์นักเรียนตามสาระการเรียนรู้ และคุณลักษณะที่สำคัญตามหลักสูตรสถานศึกษาในทุกระดับ ทุกช่วงชั้น และครอบคลุมทุกกลุ่มสาระคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ความสามารถในการอ่าน การคิดวิเคราะห์ การเขียนสื่อความ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้วยเครื่องมือประเมินที่ได้มาตรฐาน ในขณะเดียวกันหน่วยงานต้นสังกัดจะดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3, ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของทุกโรงเรียนเพื่อเทียบเคียงผลการประเมินกับเกณฑ์มาตรฐานกลาง และยกระดับคุณภาพสถานศึกษา

2. การประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานสถานศึกษา โดยโรงเรียนต้องดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษาตามกรอบมาตรฐานสถานศึกษาที่ร่วมกันกำหนดในทุกมาตรฐาน ด้วยวิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม

7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

การรายงานผลการดำเนินงานของโรงเรียนเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นการรายงานประจำปีหรือรายงานการประเมินตนเอง ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรา 48 กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะรายงาน คือ ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องหรือหน่วยงานต้นสังกัด โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2549 : 15)

1. เพื่อแสดงภาระความรับผิดชอบในผลการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต่อหน่วยงานต้นสังกัด และสาธารณชนทราบเมื่อสิ้นปีการศึกษา
2. เพื่อให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปีต่อไป
3. เพื่อให้สถานศึกษามีข้อมูลดำเนินการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาเตรียมความพร้อมที่จะรับการประเมินจากองค์กรภายนอกต่อไป

ในการกำหนดรูปแบบของการรายงานผลการประเมินภายในสถานศึกษาเป็นการรายงานให้กลุ่มเป้าหมายทราบถึงสภาพและผลการดำเนินงานตามภารกิจของสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของการสื่อสาร รูปแบบของการรายงาน สุนิยม ว่องวานิช ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการจัดทำรายงานไว้ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2549 : 16)

1. รูปแบบการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาให้พิจารณาตามที่โรงเรียนเห็นว่าเหมาะสมไม่มีรูปแบบตายตัว แต่โรงเรียนควรออกแบบให้สอดคล้องกับการรายงานผลการประเมินตนเองที่โรงเรียนจัดทำเพื่อเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดในแต่ละปี
2. รายงานการประเมินตนเอง ควรมีเนื้อหาโดยสังเขป อ่านเข้าใจง่าย กระชับสามารถนำข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพประกอบการรายงาน หรือนำเสนอรูปแบบภูมิ กราฟ ตาราง ตามที่เห็นว่าเหมาะสม
3. การขอรับการประเมินจากคณะกรรมการภายนอก ควรมีการจัดทำบทสรุปผลการดำเนินงานของโรงเรียนในช่วง 5 ปีด้วย
4. สำหรับเอกสารอ้างอิง ซึ่งจะเป็นข้อมูลประกอบการรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาควรดำเนินการ ดังนี้
 - 4.1 ข้อมูลที่คิดว่ามีความสำคัญ และจำเป็นให้บรรจุในรายงานผลการประเมินตนเองได้ สถานศึกษาอาจทำเป็นเอกสารประกอบการรายงานการประเมินตนเองได้

4.2 หลักฐานอ้างอิงที่คิดว่าสำคัญ แต่ไม่สามารถจะบรรจุในรายงานผลการประเมินตนเองได้ สถานศึกษาอาจทำเป็นเอกสารประกอบรายงานการประเมินตนเอง

5. รายงานผลการประเมินตนเอง โรงเรียนสามารถกำหนดได้ตามความเหมาะสม แต่สำหรับการจัดทำบทสรุปผลการดำเนินงานเพื่อเสนอคณะกรรมการประเมินภายนอกควรมีความยาวไม่เกิน 20-30 หน้า

รายงานการประเมินผลคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นเอกสารที่บ่งบอกผลการดำเนินงานของโรงเรียน ดังนั้นจึงต้องมีสาระสำคัญของรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2549 : 17)

1. ข้อมูลทั่วไปของสถานศึกษา
 - 1.1 ชื่อสถานศึกษา สถานที่ตั้ง ระดับ/ประเภทที่เปิดสอน
 - 1.2 โครงสร้างการบริหารองค์การ
 - 1.3 จำนวนครู / จำนวนผู้เรียนปัจจุบัน
 - 1.4 วิสัยทัศน์ และภารกิจ
 - 1.5 ภาพรวมของสถานศึกษา
2. สรุปผลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาในรอบปีการศึกษา
 - 2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามเป้าหมายที่กำหนด
 - 2.2 ผลการดำเนินงานตามที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาสถานศึกษา
 - 2.3 ความก้าวหน้า และความสำเร็จของการดำเนินงานกิจกรรมสำคัญของสถานศึกษาที่จัดให้ ผู้เรียน และชุมชนในด้านต่าง ๆ
 - 2.4 ความสำเร็จและความภาคภูมิใจของสถานศึกษาที่สร้างความพึงพอใจและความเชื่อมั่นในคุณภาพของสถานศึกษา
 - 2.5 โครงการพิเศษที่จัดได้ผลดีเด่น
3. สภาพและผลการพัฒนาสถานศึกษา ตามเป้าหมาย ยุทธศาสตร์
 - 3.1 คุณภาพผู้เรียน
 - 3.2 คุณภาพการเรียนการสอน
 - 3.3 คุณภาพการเรียนรู้ ความก้าวหน้า และผลการเรียนรู้ของผู้เรียน
 - 3.4 การบริหารจัดการสถานศึกษา
 - 3.5 การพัฒนาบุคลากร

3.6 ความสัมพันธ์กับชุมชน

3.7 ทรัพยากร งบประมาณ

4. แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในปีต่อไป

4.1 สรุปผลการดำเนินงานตามเป้าหมายและยุทธศาสตร์ตามที่
แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษากำหนดในรอบปี

4.2 สรุปประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

4.3 แนวทางการพัฒนาในปีถัดไป

8. การผลุงระบบประกันคุณภาพการศึกษา

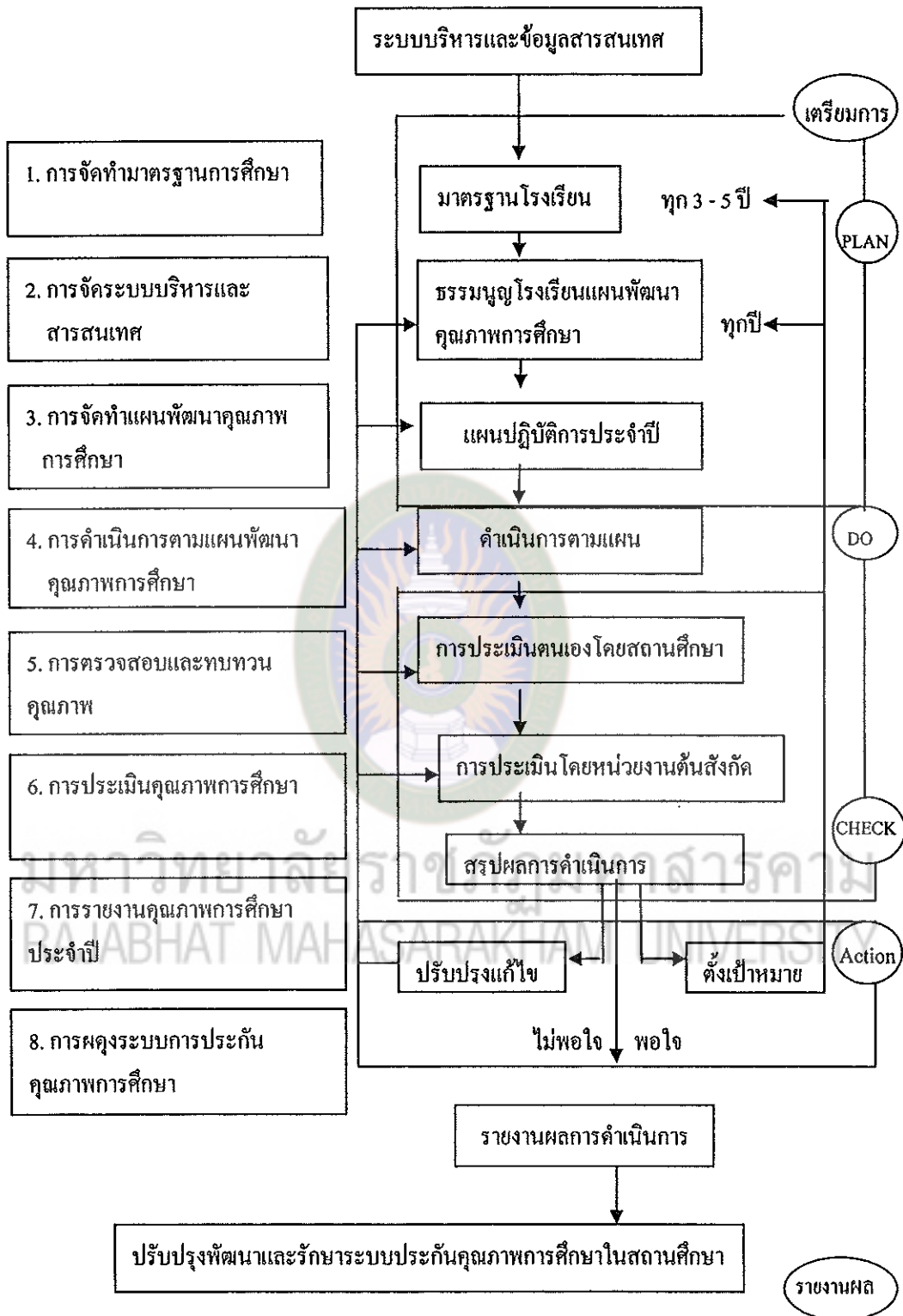
การดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาจนเสร็จสิ้นแล้วนั้น
โรงเรียนจะต้องผลุงระบบประกันคุณภาพการศึกษาโดยสามารถดำเนินการได้ 3 ลักษณะ คือ

1. ดำเนินการตรวจสอบ ติดตาม ทบทวน และประเมินผลการนำระบบการ
ประกันคุณภาพการศึกษามาใช้ในสถานศึกษาทั้งในช่วงก่อนดำเนินการ ระหว่างดำเนินการ
และหลังดำเนินการ

2. ทำการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน
สถานศึกษา

3. นำระบบการประกันคุณภาพการศึกษามาใช้ในการจัดการศึกษาของ
โรงเรียนอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ ดังภาพที่ 5

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพที่ 5 แสดงการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

3.7 บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตามเป้าหมายซึ่งมีบุคลากรหรือมีผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมากมายไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร คณะครู ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรเข้ามามีบทบาท ร่วมกันพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษามีใช่เป็นเรื่องของบุคลากรในสถานศึกษาเพียง อย่างเดียวสำหรับบทบาทของผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องในระดับสถานศึกษาที่ควรเข้ามามี ส่วนร่วม ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553 : 36-47)

3.7.1 ผู้บริหาร

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการส่งเสริม สนับสนุนอำนวยความสะดวกให้คำปรึกษาดูแลให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาที่ทุกฝ่ายมี ส่วนร่วมสามารถจำแนกออกเป็น 3 ช่วงของการดำเนินการ ดังนี้

ช่วงที่ 1 การเตรียมการ

1. ศึกษาค้นคว้า และพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจ มีวิสัยทัศน์ เห็นความสำคัญและเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษา นอกจากนี้ยังต้องพัฒนาตนเอง เกี่ยวกับภาวะผู้นำทั้งในด้านการบริหารและทางด้านวิชาการ เพื่อให้ตนเองสามารถทำหน้าที่ เป็นผู้นำในการพัฒนาได้อย่างชัดเจน เพื่อให้เกิดความเชื่อถือ ศรัทธา และการยอมรับจาก ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
2. สร้างจิตสำนึกและตระหนักในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ การศึกษาให้เกิดขึ้นแก่บุคลากรในสถานศึกษา โดยมีวิธีการที่หลากหลายในการสร้างจิตสำนึก เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา
3. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งการประกัน คุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก ให้แก่บุคลากรในสถานศึกษา โดยเริ่มตั้งแต่ การกำหนดมาตรฐานการศึกษา การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ การกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ของสถานศึกษา การวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในระยะสั้นระยะยาว การพัฒนาสถานศึกษาตามแผน การประเมินตนเอง การเขียนรายงานประเมินตนเอง การนำผล การประเมินไปใช้ การเตรียมการรับประเมินภายนอกของสถานศึกษา รวมทั้งการประเมิน ภายนอก
4. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ของบุคลากรในสถานศึกษาทุกคนรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องภายนอก

สถานศึกษาและทำการกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรในสถานศึกษา โดยคณะกรรมการนี้มีหน้าที่คอยประสานกำกับ ดูแล ติดตามช่วยเหลือและสนับสนุนในการพัฒนาสามารถดำเนินไปอย่างมีระบบและต่อเนื่อง

5. ผู้บริหารต้องเตรียมการวางแผน จัดทำข้อมูลสารสนเทศภายในสถานศึกษา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและการประกันคุณภาพภายนอกอีกด้วย

ช่วงที่ 2 การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ในการดำเนินการของสถานศึกษาส่วนใหญ่จะนำวงจรการบริหาร PDCA มาใช้ในการดำเนินการประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนา ผู้บริหารเป็นกลไกสำคัญในฐานะแกนนำที่จะทำให้กระบวนการบริหารนี้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

การวางแผน ผู้บริหารประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาเพื่อให้ทราบถึงความต้องการหรือความคาดหวังของผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาและชุมชนที่มีต่อสถานศึกษา และทำการศึกษามาตรฐานของชาติ นโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด รวมทั้งศึกษาถึงศักยภาพของสถานศึกษาก่อนที่จะมาร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ หรือเป้าหมายของสถานศึกษา แล้วจึงร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องจัดลำดับความสำคัญ ของเป้าหมาย และกำหนดภารกิจของสถานศึกษาแล้วจึงจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระยะยาวได้แก่ธรรมนูญสถานศึกษา หรือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี โดยผู้บริหารสถานศึกษาลงนามและรับรองแผนการดำเนินการที่ร่วมกันกำหนดขึ้น การปฏิบัติตามแผน ผู้บริหารมีหน้าที่ในการบริหารจัดการ ส่งเสริมสนับสนุน ควบคุม กำกับ ดูแล ให้คำปรึกษาแนะนำและอำนวยความสะดวกให้แก่บุคลากรภายในสถานศึกษาที่รับผิดชอบในการในการจัดการเรียนการสอน และรับผิดชอบแผนงาน และโครงการให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

การตรวจสอบและประเมินผล เมื่อบุคลากรในสถานศึกษา ที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมตามแผนงาน โครงการ ได้ดำเนินกิจกรรมตามแผนไปแล้วให้ผู้บริหารตรวจสอบติดตามอยู่ตลอดเวลาตั้งแต่เริ่มโครงการ ระหว่างโครงการและสิ้นสุดโครงการ การกำหนดกรอบประเมินตนเอง การสร้างเครื่องมือในการประเมินผล การดำเนินงาน การวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งการเขียนรายงานประเมินตนเองหรืออาจแต่งตั้งคณะกรรมการการเขียนรายงานประเมินตนเอง การปรับปรุงพัฒนา เมื่อสถานศึกษาได้ทำการประเมินตนเองแล้วผู้บริหารจะต้องนำผลการประเมินตนเองไปใช้ในการวางแผนกำหนด

เป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพในปีการศึกษาต่อไปให้ประสบความสำเร็จต่อไป

ช่วงที่ 3 การประเมินภายนอก ในช่วงของการประเมินภายนอกผู้บริหาร มีบทบาทสำคัญในการรับการประเมินภายนอกสรุปได้ ดังนี้

1. เป็นแกนนำในการเตรียมการหรือวางแผนเพื่อให้สถานศึกษาพร้อมรับการประเมินภายนอก ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งกรรมการ การจัดเตรียมข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา การเขียนรายงานผลการประเมินตนเอง โดยเฉพาะการชี้แจงทำความเข้าใจให้บุคลากรในสถานศึกษา หรือผู้เกี่ยวข้อง ให้รับทราบถึงการประเมินภายนอก และขั้นตอนการประเมินภายนอก

2. เป็นผู้ประสานอำนวยความสะดวก ให้แก่ผู้ประเมินภายนอกในระหว่างทำการประเมิน

3. เป็นผู้คอยชี้แจงทำความเข้าใจหรือให้ข้อมูลสารสนเทศเพิ่มเติมให้แก่คณะผู้ประเมินภายนอก ในระหว่างที่ผู้ประเมินภายนอกนำเสนอผลการประเมินด้วยวาจา

4. เป็นผู้ตรวจสอบและลงนามรับทราบในรายงานการประเมินของคณะผู้ประเมินภายนอกและนำผลการประเมินภายนอกไปปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาต่อไป

3.7.2 คณะครูและบุคลากรภายในสถานศึกษา

ช่วงที่ 1 การเตรียมการ คณะครูและบุคลากรในสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการเตรียมการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและพัฒนาตนเองในด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญและจำเป็น ตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษา

2. ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งบทบาทและหน้าที่ของตนเองในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งอาจได้รับความรู้จากวิทยากรภายนอกสถานศึกษา หรือผู้บริหารสถานศึกษา

3. ร่วมกับผู้บริหารเตรียมการวางแผนและจัดทำระบบสารสนเทศภายในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลสารสนเทศของนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมให้นักเรียน ได้พัฒนาเต็มศักยภาพ รวมทั้งข้อมูลสารสนเทศในด้านต่างๆของสถานศึกษาที่ใช้ในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาและการประกันคุณภาพภายนอกอีกด้วย

ช่วงที่ 2 การดำเนินการพัฒนาประกันคุณภาพภายใน

คณะครูและบุคลากรในสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการดำเนินการ
กระบวนการบริหารของสถานศึกษา ดังนี้

ขั้นวางแผน ในการวางแผนนั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ผู้มีส่วน
เกี่ยวข้องทุกคนมีส่วนร่วมหรือเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
โดยเฉพะอย่างยิ่ง คณะครูและบุคลากรในสถานศึกษาได้ทำงานเป็นทีมดังนั้นคณะครูและ
บุคลากรในสถานศึกษาต้องร่วมกับผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำแผนพัฒนา
คุณภาพการศึกษาทั้งในระยะยาวและแผนระยะสั้น โดยเริ่มจากการกำหนดเป้าหมายในการ
พัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา และร่วมกันกำหนดกิจกรรมของสถานศึกษา กำหนด โครงการ
กิจกรรม ในแต่ละปีการศึกษา และเมื่อกำหนดโครงการแล้ว คณะครูและบุคลากรภายใน
สถานศึกษาที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบโครงการกิจกรรมใดก็ตามจะต้องทำการเขียน
โครงการ โดยคำนึงถึงความเป็นไปในการปฏิบัติและศักยภาพของสถานศึกษา

ขั้นปฏิบัติตามแผน เมื่อคณะครูและบุคลากรในสถานศึกษาได้วางแผน
โครงการ กิจกรรมแล้วจึงดำเนินการตามแผนที่วางเอาไว้ โดยพยายามประสานความร่วมมือใน
ระหว่างเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องในการส่งเสริมสนับสนุนให้การพัฒนาคุณภาพ
การศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางเอาไว้ นอกจากนี้คณะครูและบุคลากร
ภายในสถานศึกษาพยายามจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวยและกระตุ้นให้เกิดการ
เรียนรู้ของนักเรียนทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน

ขั้นตรวจสอบและประเมินผล เมื่อแผนงาน โครงการต่าง ๆ ได้
ดำเนินการ ไปบุคลากรผู้ที่ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน และดำเนินโครงการจำเป็นต้องทำ
การตรวจสอบประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเอง โดยต้องทำการกำหนดกรอบการประเมิน
ตนเอง สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินตนเอง ทำการประเมินตนเองตามกรอบที่กำหนดไว้
และทำการวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินผล หลังจากนั้นคณะกรรมการต้องมาร่วมกันเขียน
รายงานการประเมินตนเองตามสภาพที่เป็นจริงของแต่ละ โครงการ

ขั้นปรับปรุงและพัฒนา หลังจากแต่ละ โครงการ/กิจกรรมได้ทำการ
ประเมินตนเองและทราบผลการประเมินตนเองแล้ว คณะครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องแต่ละ
แผนงาน กิจกรรมต้องนำผลการประเมินนี้ไปใช้ในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของตนเอง
และนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปีต่อไป

ช่วงที่ 3 การประเมินภายนอก คณะครูและบุคลากรร่วมกันจัดทำรายงานการ
ประเมินตนเองของสถานศึกษา เพื่อให้คณะผู้ประเมินภายนอกได้ศึกษาสภาพการดำเนินการ

ของสถานศึกษา รวมทั้งจัดเตรียมข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษา และหลังจากนั้นคณะผู้ประเมินภายนอกเข้ามาทำการประเมินสถานศึกษา คณะครูและบุคลากรในสถานศึกษาต้องให้ความร่วมมือกับคณะผู้ประเมินภายนอกเป็นอย่างดี เพื่อประโยชน์ที่จะได้รับกับสถานศึกษา

3.7.3 กรรมการสถานศึกษา

กรรมการสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ของสถานศึกษา ส่งเสริม ร่วมตัดสินใจวินิจฉัยให้ความเห็นชอบในการดำเนินการของสถานศึกษา เป็นแกนนำประสานความร่วมมือกับองค์กรในท้องถิ่น เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน และสนับสนุนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในด้านทรัพยากรต่างๆ ตลอดจนการกำกับดูแลอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การดำเนินกิจกรรมตามแผนการประเมินตนเองของสถานศึกษา รวมทั้งการตรวจสอบและรับทราบรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ในส่วนที่กรรมการสถานศึกษามีส่วนเกี่ยวข้องให้แก่คณะผู้ประเมินภายนอกอีกด้วย

3.7.4 ผู้ปกครอง

ผู้ปกครองเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ของสถานศึกษาว่าอยากให้นุตรของตนเข้ารับการศึกษาแล้วจะมีคุณลักษณะเช่นไร และคอยประสาน ส่งเสริม สนับสนุนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในส่วนของนักเรียน ตั้งแต่การให้ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน ในการวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การดำเนินกิจกรรมตามแผนการประเมินตนเองของสถานศึกษาการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับการเรียนการสอน และคุณภาพนักเรียนในสถานศึกษา รวมทั้งรับทราบผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา นอกจากนี้ยังมีหน้าที่เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาใน ส่วนลักษณะของบุตรหลานของตนให้แก่ผู้ประเมินภายนอกอีกด้วย

3.7.5 ชุมชน

ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ของสถานศึกษา และส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา โดยเฉพาะแหล่งเรียนรู้ในชุมชน รวมทั้งการรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาและการปรับปรุงพัฒนาของสถานศึกษา ซึ่งการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา เพราะจะทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อสถานศึกษา และมองเห็นคุณค่าและประโยชน์ของตนเองพร้อมกันสถานศึกษาจะได้รับความช่วยเหลือทั้งร่างกายและทุนทรัพย์จากคนในชุมชน อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาอีกด้วย

จากบทบาทของผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องในระดับสถานศึกษาที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า ผู้บริหารและคณะครูนั้นมีภารกิจอย่างยิ่งใหญ่ในการพัฒนาคุณภาพของเด็ก และเยาวชนเนื่องจากเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดและมีอิทธิพลในการหล่อหลอมให้เป็นคนดี มีความสามารถ และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารและคณะครูจะต้องมีความตระหนัก มีความรู้ความเข้าใจ และร่วมกันคิดร่วมกันทำ โดยอาศัยการทำงานเป็นทีม และการประสานความร่วมมือจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.1 ความหมายของมาตรฐานการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ให้ความหมายของมาตรฐานการศึกษาว่า หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่งและเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริม และกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544 : 3) มาตรฐานคุณภาพการศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดทางการศึกษาที่เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสิ่งนั้นแบ่งเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. มาตรฐานการศึกษาด้านผลผลิต หมายถึง ข้อกำหนดทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

2. มาตรฐานการศึกษาด้านปัจจัย หมายถึง ข้อกำหนดทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคน อุปกรณ์ งบประมาณ สถานที่ เทคโนโลยีที่จำเป็นต้องมีต้องใช้เพื่อนำไปสู่ผลผลิตที่มีคุณภาพ

3. มาตรฐานการศึกษาด้านกระบวนการ หมายถึง ข้อกำหนดทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของระบบ วิธีการ เทคโนโลยีเชิงระบบที่มีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553 : 16) มาตรฐานการศึกษา หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผลและการประกันคุณภาพทางการศึกษา

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า มาตรฐานการศึกษา หมายถึง สภาพที่พึงประสงค์ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งแสดงได้โดยประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

4.2 ความสำคัญของมาตรฐานการศึกษา

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อื่นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมทางสังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาจึงต้องยึดหลักการ มีเอกภาพ มีความหลากหลายในการปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจ มีการกำหนดมาตรฐาน การศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา มีการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู การระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆมาใช้ในการจัดการศึกษา และการมีส่วนร่วมของบุคลากรในชุมชน ดังนั้นมาตรฐานการศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการวางแผนดำเนินงานและจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนด หากไม่มีมาตรฐานการศึกษาจะทำให้ไม่มีทิศทางและเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจน และยังใช้มาตรฐานการศึกษาในการประเมินผลคุณภาพภายในสถานศึกษา และรายงานผลให้หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ ดังนั้นการมีมาตรฐานการศึกษา จึงเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษายบรรลุเป้าหมายในการสร้างเด็กไทยให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2553. : 2)

4.3 องค์ประกอบสำคัญของมาตรฐานการศึกษา

อึ้งฉรา วัฒนาณรงค์ (2539 : 9) ให้ทัศนะว่า องค์ประกอบสำคัญของมาตรฐานการศึกษา คือ คุณภาพของอาจารย์ นักศึกษา และระบบการจัดการ วรณี พจน์พัฒนพล (2542 : 23) เห็นว่าองค์ประกอบสำคัญของมาตรฐานมีสาระสำคัญประกอบด้วย ดังนี้

1. มาตรฐาน ได้แก่ สภาพที่พึงประสงค์ซึ่งระบุถึงสภาพ ปัจจัย วิธีการดำเนินงานหรือ สภาพผลผลิตที่มีคุณภาพและต้องการให้เกิดขึ้นทุกโรงเรียน
2. ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ตัวแปรที่บอกสภาพหรือคุณสมบัติในแต่ละมาตรฐาน

3. ระดับคุณภาพ ได้แก่ ประเด็นที่ใช้พิจารณาและตัดสินคุณภาพในแต่ละตัวบ่งชี้จำแนกเป็น 3 ระดับ แต่ละระดับ หมายถึง คุณภาพผลผลิต หรือกระบวนการที่มีผลน่าพอใจแตกต่างกัน ได้แก่ ระดับ 1 คุณภาพที่มีผลน่าพอใจขั้นต่ำ ระดับ 2 คุณภาพที่มีผลน่าพอใจค่อนข้างสูง และระดับ 3 คุณภาพที่มีผลน่าพอใจขั้นสูง

วิจิตร ศรีสะอ้าน (2545 : 73-74) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญในการสร้างมาตรฐานการศึกษา ไว้ดังนี้

1. ปรัชญาและจุดมุ่งหมายของสถาบัน
 2. องค์การบริหารซึ่งครอบคลุมถึงสถาบันการจัดการระบบบริหารบุคลากรและบริหารด้านต่าง ๆ
 3. หลักสูตรการศึกษา รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับจุดมุ่งหมายของสถาบัน การรับนักศึกษา ปริมาณนักศึกษา ลักษณะของหลักสูตรและประสิทธิภาพของการสอน
 4. ทรัพยากรและการเงิน รวมถึงระบบการจัดการด้านการเงิน งบประมาณ ค่าใช้จ่าย รายได้ และการระดมทรัพยากรในอนาคต เพื่อจะประเมินความมั่นคงด้านการเงินและทรัพย์สินอันเป็นส่วนสำคัญ
 5. คณาจารย์พิจารณาในแง่วุฒิ ประสบการณ์ เงินเดือนค่าจ้าง อัตราชั่วโมงการทำงานสวัสดิการและสภาพการทำงานด้านอื่นๆ เพื่อประเมินคุณภาพของอาจารย์
 6. ห้องสมุดและบริการด้าน โสตทัศนูปกรณ์ พิจารณาในแง่ของบริการและการใช้แหล่งวิทยาการเหล่านี้ ในการจัดการศึกษาของสถาบัน
 7. บริการนักศึกษาทางด้านแนะแนว ปฐมนิเทศ การหางาน ทุนการศึกษา หอพักและกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่าง ๆ
 8. อาคารสถานที่ พิจารณาในแง่ความปลอดภัย การใช้และการบำรุงรักษา
- กล่าวโดยสรุป องค์ประกอบสำคัญของมาตรฐานการศึกษาควรประกอบด้วย มาตรฐาน ตัวบ่งชี้ และระดับคุณภาพใช้ในการตรวจสอบมาตรฐานการศึกษา

4.4 ประโยชน์ของการกำหนดมาตรฐานการศึกษา

สำนักงานสภวิทยาเขตพระรณานิคมสกนนคร (2545 : 41) ได้รายงานถึงประโยชน์ของการกำหนดมาตรฐานการศึกษา ไว้ดังนี้

1. ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนที่ชัดเจน และมีแนวดำเนินการในการควบคุมคุณภาพ กระบวนการทำงานที่เป็นมาตรฐาน

2. ใช้เป็นแนวทางในการจัดปัจจัยความพร้อมด้านต่างๆ ของสถานศึกษา
 3. ใช้เป็นแนวทางในการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษาช่วยให้สถานศึกษาเกิดระบบประกันคุณภาพการศึกษา
 4. ช่วยให้สถานศึกษาเกิดระบบประกันคุณภาพการศึกษา
- กล่าวโดยสรุป ประโยชน์ของการกำหนดมาตรฐานการศึกษา สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ อันจะส่งผลให้สถานศึกษามีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

4.5 การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา

สมศักดิ์ สินธุระเวช (2545 : 27-40) ได้กล่าวถึงมาตรฐานการศึกษาว่า มาตรฐานการศึกษามีหลายระดับ ได้แก่ มาตรฐานระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับ โรงเรียน มาตรฐานการศึกษาระดับ โรงเรียนนั้นเกิดขึ้นจาก คณะกรรมการ โรงเรียนเป็นผู้กำหนดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน เมื่อโรงเรียนได้มีการพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานของโรงเรียนแล้วก็สามารถที่จะกำหนดมาตรฐานขึ้นใหม่โดยการกำหนดให้สูงขึ้นไปเรื่อยๆจนสามารถที่จะพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานระดับชาติได้ สำหรับโรงเรียนที่คณะกรรมการโรงเรียนเห็นว่าโรงเรียนมีปัจจัยที่ดี มีกระบวนการจัดการที่มีคุณภาพก็อาจตั้งมาตรฐานของโรงเรียนเท่ากับมาตรฐานระดับชาติ และพัฒนาต่อไปให้ถึงมาตรฐานสากล

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาสถานศึกษาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันจัดทำระบบการประกันคุณภาพภายใน และเพื่อเตรียมการรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา

4.6 มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549 : 3-11) ได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อใช้เป็นกรอบในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พ.ศ. 2548 4 ด้าน จำนวน 18 มาตรฐาน 84 ตัวบ่งชี้ คือ มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานด้านการเรียนการสอน มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ ดังนี้

มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
ตัวบ่งชี้

1. มีวินัย มีความรับผิดชอบ และปฏิบัติตนตามหลักธรรมเบื้องต้น
ของศาสนาที่ตนนับถือ

2. มีความซื่อสัตย์สุจริต
3. มีความกตัญญูทวดเวท
4. มีเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม
5. ประหยัด รู้จักใช้ทรัพย์สินส่วนตนและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า
6. ภูมิใจในความเป็นไทย เห็นคุณค่าภูมิปัญญาไทย นิยมไทยและดำรง

ไว้ซึ่งความเป็นไทย

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม
ตัวบ่งชี้

1. รู้คุณค่าของสิ่งแวดล้อมและตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดจากการ
เปลี่ยนแปลง สิ่งแวดล้อม

2. เข้าร่วมหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรม/โครงการอนุรักษ์และพัฒนา
สิ่งแวดล้อม

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงาน
ร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

ตัวบ่งชี้

1. มีทักษะในการจัดการและทำงานให้สำเร็จ
2. เพียรพยายาม ขยัน อดทน ละเอียดรอบคอบในการทำงาน
3. ทำงานอย่างมีความสุข พัฒนางานและภูมิใจในผลงานของตนเอง
4. ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
5. มีความรู้สึกที่ดีต่ออาชีพสุจริตและแสวงหาความรู้เกี่ยวกับอาชีพ

ที่ตนสนใจ

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์
มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

ตัวบ่งชี้

1. สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปความคิดร่วมยอดอย่างเป็นระบบ
และมีการคิดแบบองค์รวม

2. สามารถคาดการณ์ กำหนดเป้าหมาย และแนวทางการตัดสินใจ
3. ประเมินและเลือกแนวทางการตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างมีสติ

4. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มองโลกในแง่ดีและมีจินตนาการ
 มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร
 ตัวบ่งชี้

1. มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยตามเกณฑ์
2. มีผลการทดสอบรวบยอดระดับชาติเฉลี่ยตามเกณฑ์
3. สามารถสื่อความคิดผ่านการพูด เขียน หรือนำเสนอด้วยวิธีต่างๆ
4. สามารถใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารได้ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
5. สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนที่ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองรักการเรียนรู้
 และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
 ตัวบ่งชี้

1. มีนิสัยรักการอ่าน การเขียน และการฟัง รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล
2. สนใจแสวงหาความรู้จากแหล่งต่างๆรอบตัว ใช้ห้องสมุดและ
 แหล่งความรู้อื่นๆ ได้ทั้งในและนอกสถานศึกษา
3. มีวิธีการเรียนรู้ของตนเอง เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้ สนุกกับการ
 เรียนรู้และชอบมาโรงเรียน

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

ตัวบ่งชี้

1. สุขนิสัยในการดูแลและสุขภาพและออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ
2. มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสุขภาพทางกายตามเกณฑ์
3. ปกป้องตนเองจากสิ่งเสพติดให้โทษและหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยงต่อความ
 รุนแรง โรคภัย อุบัติเหตุ และปัญหาทางเพศ
4. มีความมั่นใจ และกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม และให้เกียรติ

ผู้อื่น

5. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู และผู้อื่น

มาตรฐานที่ 8 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา
 ตัวบ่งชี้

1. ชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านศิลปะ
2. ชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านดนตรี/นาฏศิลป์
3. ชื่นชม ร่วมกิจกรรม และมีผลงานด้านกีฬา/นันทนาการ

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์และ พัฒนาสิ่งแวดล้อม มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และสามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข

มาตรฐานด้านการเรียนการสอน 2 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ 1 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่ได้รับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชนได้ดี และมีครูเพียงพอ

ตัวบ่งชี้

1. ครูมีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณของวิชาชีพ
2. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน
3. มีความมุ่งมั่นและอุทิศตนในการสอนและพัฒนาผู้เรียน
4. มีการแสวงหาความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ รับฟังความคิดเห็น ใจกว้าง และยอมรับการเปลี่ยนแปลง
5. จบการศึกษาระดับปริญญาตรีทางการศึกษา หรือเทียบเท่าขึ้นไป
6. สอนตรงตามวิชาเอก-โท หรือตรงตามความถนัด
7. มีจำนวนเพียงพอ (หมายรวมทั้งครูและบุคลากรสนับสนุนการศึกษา)

มาตรฐานที่ 2 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้

1. มีความเข้าใจเป้าหมายการจัดการศึกษาและหลักสูตรสถานศึกษา
2. มีการวิเคราะห์ศักยภาพของผู้เรียนและเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคล
3. มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
4. มีความสามารถใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองและผู้เรียน
5. มีการประเมินผลการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียน และอิงพัฒนาการของผู้เรียน
6. มีการนำผลการประเมินมาปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ

7. มีการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนและนำไปใช้พัฒนา ผู้เรียน

สรุปได้ว่า ปัจจัยในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามต้องการ คือ คุณภาพของตัวครู และคุณภาพการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู คุณลักษณะพื้นฐานของความเป็นครู คือ คุณลักษณะที่เกิดขึ้นกับครูในการจัดทำและวิเคราะห์หลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอนอย่างมีประสิทธิภาพที่ส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร กำหนดประกอบด้วย ครูมีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิความรู้ความสามารถตรงกับงานรับผิดชอบ หมั่นพัฒนาตนเอง เข้ากับชุมชนได้ดี และมีครูเพียงพอ ครูมีความสามารถในการจัดการเรียน การสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมผู้เรียนสามารถพัฒนาได้ ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา 5 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ 1 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำและมีความสามารถ
ในการบริหารจัดการ

ตัวบ่งชี้

1. ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ
2. มีความคิดริเริ่ม มีวิสัยทัศน์ และเป็นผู้นำทางวิชาการ
3. มีความสามารถในการบริหารงานวิชาการและการจัดการ
4. มีการบริหารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้เกี่ยวข้องพึงพอใจ

มาตรฐานที่ 2 สถานศึกษามีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารงาน
และพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบ ครบวงจร

ตัวบ่งชี้

1. มีการจัดองค์กร โครงสร้าง และระบบการบริหารงานที่มีความ
คล่องตัวและปรับเปลี่ยนได้เหมาะสมตามสถานการณ์
2. มีการจัดการข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมและทันต่อ
การใช้งาน
3. มีระบบการประกันคุณภาพภายในที่ดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง
4. มีการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
5. ผู้รับบริการ ผู้เกี่ยวข้องพอใจผลการบริหารงานและการพัฒนาผู้เรียน

เป็นฐาน

มาตรฐานที่ 3 สถานศึกษามีการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษา

ตัวบ่งชี้

1. มีการกระจายอำนาจ และการบริหารจัดการศึกษา
2. มีการบริหารเชิงกลยุทธ์และใช้หลักการมีส่วนร่วม
3. มีคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมพัฒนาสถานศึกษา
4. มีรูปแบบการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน
5. มีการตรวจสอบและถ่วงดุล

มาตรฐานที่ 4 สถานศึกษามีหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน

เป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้

1. มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น
2. มีรายวิชา/กิจกรรมที่หลากหลายให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจ
3. มีการส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการเรียนรู้ที่ตอบสนองความถนัดและ

ความสามารถของผู้เรียน

เอื้อต่อการเรียนรู้

4. มีการส่งเสริมนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ และสื่ออุปกรณ์การเรียนที่
5. มีการจัดระบบการบันทึก การรายงานผล และการส่งต่อข้อมูลของ

นักเรียน

สม่ำเสมอ

6. มีระบบการนิเทศการสอนและนำผลไปปรับปรุงการสอนอย่าง
7. มีการนำแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน

มาตรฐานที่ 5 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพของผู้เรียน

ตัวบ่งชี้

1. มีการจัดและพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่เข้มแข็งและทั่วถึง
2. มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการตอบสนองความสามารถทางวิชาการ และความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน
3. มีการจัดกิจกรรมตอบสนองความสามารถพิเศษและความถนัดของผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ
4. มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมที่ดีงาม
5. มีการจัดกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี/นาฏศิลป์และกีฬา/นันทนาการ
6. มีการจัดกิจกรรมสืบสานและสร้างสรรค์ วัฒนธรรม ประเพณี

และภูมิปัญญาไทย

7. มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย

มาตรฐานที่ 6 สถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติเต็มศักยภาพ

ตัวบ่งชี้

1. มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีอาคารสถานที่ที่เหมาะสม
2. มีการส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน
3. มีการให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
4. มีห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด พื้นที่สีเขียว และสิ่งอำนวยความสะดวกพอเพียงและอยู่ในสภาพใช้งานได้ดี
5. มีการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การบริหารและการจัดการศึกษาเป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้เกิดการดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย ผู้บริหารเป็นตัวจักรสำคัญที่สุด เพราะผู้บริหารเป็นผู้กำหนดทิศทางการทำงาน เป็นผู้นำทางวิชาการ มีวิสัยทัศน์ รอบรู้และบริหารงานอย่างเป็นระบบ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีภาวะผู้นำในการบริหารจัดการและพัฒนาหลักสูตรในการพัฒนาการศึกษา มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความสามารถในการบริหารจัดการศึกษา มีการจัดองค์กร โครงสร้าง ระบบการบริหารงานและการพัฒนาองค์กรอย่างเป็นระบบ สถานศึกษามีการบริหารและจัดการศึกษาโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน มีการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย การจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและศักยภาพ

ด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ 2 มาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตัวบ่งชี้

1. มีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. สนับสนุนให้แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา และชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรระดับสถานศึกษา

มาตรฐานที่ 2 สถานศึกษามีการร่วมมือระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา

สถาบันทางวิชาการ และองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน
ตัวบ่งชี้

1. เป็นแหล่งวิชาการในการแสวงหาความรู้และบริการชุมชน
2. มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

สรุปได้ว่า สถานศึกษามีกลไกในการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือ
กับชุมชนในการส่งเสริมสนับสนุนในการพัฒนาการศึกษา การใช้และพัฒนาแหล่งเรียนรู้
ภูมิปัญญาท้องถิ่น ความร่วมมือกับชุมชน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน องค์กรหลักในชุมชน
มีความสัมพันธ์กับสถานศึกษาและมีส่วนสำคัญที่ส่งเสริม สนับสนุน ผลักดันให้เกิดการพัฒนา
สถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน ทำให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ สังคมแห่งการเรียนรู้

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1. งานวิจัยในประเทศ

ชาติรี ถาวรรักษ์ (2545 : 107-109) ศึกษาการดำเนินงานตามกระบวนการพัฒนา
คุณภาพการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า

1. ข้าราชการครู โดยรวมและข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดกลาง เห็นว่าอยู่ใน
ระดับน่าพอใจ คือ ด้านกระบวนการบริหาร และด้านกระบวนการนิเทศการศึกษาและเห็น
ว่ามีการดำเนินงานด้านกระบวนการเรียนการสอน อยู่ในระดับดี แต่ข้าราชการครูในโรงเรียน
ขนาดใหญ่ เห็นว่ามีการดำเนินงานตามกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยรวมและเป็น
รายด้าน 2 ด้าน อยู่ในระดับดี และมีการดำเนินงานด้านกระบวนการนิเทศการศึกษาอยู่ในระดับ
น่าพอใจ

2. ข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดใหญ่ เห็นว่ามีการดำเนินงานตามกระบวนการ
พัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยรวมและรายด้าน 2 ด้าน คือ ด้านกระบวนการบริหารและด้าน
กระบวนการนิเทศการศึกษา มากกว่าข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดกลางอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05

3. ปัญหาการดำเนินงานตามกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านกระบวนการ
บริหาร มีปัญหาการขาดแคลนบุคลากร และบุคลากรไม่มีวุฒิทางการศึกษาตรงตามวิชาเอก
ด้านกระบวนการเรียนการสอนมีปัญหาคือ ขาดแคลนสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน
ไม่เพียงพอ ด้านกระบวนการนิเทศการศึกษา มีปัญหาคือการนิเทศไม่เป็นระบบและต่อเนื่อง

วิโรจน์ ค้อไผ่ (2545 : 112-113) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา เพื่อเตรียมพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอกในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อเตรียมพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอกในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายมาตรฐาน พบว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาตามขนาดโรงเรียนพบว่า มีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

2. ข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน คือ ควรสนับสนุนให้คณะครู และภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกันพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ควรพัฒนาการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนให้เป็นปัจจุบัน

นภาพรรณ คงคาน้อย (2546 : 93-95) ได้ศึกษาเรื่อง การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสนับสนุนการบริหารจัดการ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสนับสนุนการบริหารจัดการ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับ ดังนี้ ด้านวิชาการ ด้านบริหารทั่วไป ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านงบประมาณ พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ มีการการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสนับสนุนการบริหารจัดการสูงกว่า โรงเรียนขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยที่โรงเรียนขนาดใหญ่มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสนับสนุนการบริหารจัดการด้านวิชาการสูงกว่าโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โรงเรียนขนาดใหญ่มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสนับสนุนการบริหารจัดการด้านงบประมาณสูงกว่าโรงเรียนขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรพศิริ จันทร์ทอง (2547 : 109-112) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาการดำเนินงานตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกครั้งแรก ของโรงเรียนที่จัดการเรียนรู้อายุช่วงชั้นที่ 3-4 จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินงานตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกครั้งแรกของโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนช่วงชั้นที่ 3-4 จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นกลุ่มมาตรฐาน พบว่า ทุกด้านมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ มาตรฐานเกี่ยวกับครูผู้สอนมาตรฐานเกี่ยวกับผู้เรียนและมาตรฐานเกี่ยวกับผู้บริหาร เมื่อพิจารณาตามมาตรฐานพบว่า

1.1. มาตรฐานเกี่ยวกับผู้เรียน ทุกมาตรฐานมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา และมาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

1.2 มาตรฐานเกี่ยวกับครู ทุกมาตรฐานมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ คือมาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน อย่างมีประสิทธิภาพ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มาตรฐานที่ 24 ครูมีวุฒิ ความรู้ความสามารถ ตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ

1.3 มาตรฐานเกี่ยวกับผู้บริหาร ทุกมาตรฐานมีการดำเนินงานอยู่ในระดับ มาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถ ในการบริหารจัดการ มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และมาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กร/โครงสร้างการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจรให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

2. โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนช่วงชั้นที่ 3-4 จังหวัดมหาสารคาม ที่มีขนาด ต่างกันมีการดำเนินงานมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ด้านผู้เรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดกลางมีการดำเนินงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่เหลือไม่แตกต่างกัน ส่วนมาตรฐานเกี่ยวกับครูผู้สอน และมาตรฐานเกี่ยวกับผู้บริหารแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สุเทพ บุตรสำราญ (2547 : 127-129) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานตาม มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษาที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1 และ 2 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า

1. การปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษาที่เปิดสอน ช่วงชั้นที่ 1 และ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหารการศึกษา ครูผู้สอนและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งโดยภาพรวมทุกด้านและ โดยภาพรวมแต่ละด้าน อยู่ในระดับ มาก

2. ผู้บริหารการศึกษา ครูผู้สอนและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เห็นว่า การปฏิบัติตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษาที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1 และ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม ทั้งโดยภาพรวมและ โดยภาพรวมแต่ละด้าน ไม่แตกต่างกัน

นปดล นพเคราะห์ ส.ต.ต. (2548 : 78-79) ได้ศึกษาเรื่อง การสร้างความสัมพันธ์

กับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้แทนชุมชนสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดร้อยเอ็ดมีความคิดเห็นต่อการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดร้อยเอ็ด ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา และผู้แทนชุมชนพบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ด้านการประชาสัมพันธ์สถานศึกษา ด้านการบริการแก่ชุมชน ด้านการร่วมกิจกรรมชุมชน ด้านการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษา และการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น

นิยม ศรีน้อยขาว (2548 : 115-117) ได้ศึกษาค้นคว้า การพัฒนาความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนของ โรงเรียนเขื่อนพิทยาสรรค์ อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ตามกรอบการศึกษา 2 ด้าน คือ การนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเข้าสู่โรงเรียน และการนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า การนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน และการนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเข้าสู่โรงเรียน ทำให้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเข้าใจและตระหนักถึงบทบาทของตนเองในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของโรงเรียน และโรงเรียนก็เห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ที่มีต่อการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจึงทำให้เกิดความร่วมมือกันในการพัฒนาจัดการศึกษาระหว่างแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และ โรงเรียนมากยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อนการพัฒนา

บรรจง ดวงสุพรรณ (2548 : 105-107) ได้ศึกษาค้นคว้า การพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการจัดแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนการสอน โรงเรียนบ้านห้วยม่วง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า การพัฒนาความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการจัดแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการ และการศึกษาดูงานทำให้กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้ามีความรู้ความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเอง โดยทุกฝ่ายให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมในการเรียนการสอนเป็นอย่างดี โดยให้ความสำคัญในการเป็นส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และรู้สึกเป็นเจ้าของโรงเรียนมากยิ่งขึ้น

สมพงษ์ แก้วฤทธิ์ (2548 : 81-82) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า

1. การดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ มาตรฐานด้านผู้บริหาร มาตรฐานด้านครู มาตรฐานด้านผู้เรียนตามลำดับ

2. การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนต่อการดำเนินการตามเกณฑ์มาตรฐานสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มาตรฐานด้านผู้บริหารแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนมาตรฐานด้านครู และมาตรฐานด้านผู้เรียนไม่แตกต่างกัน

จำลอง พุ่งทอง (2549 : 108) ได้ศึกษาค้นคว้า การศึกษาสภาพการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 4 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า

1. สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. บุคลากรทางการศึกษาที่มีตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และระแยะการผลัดต่างกันมีความคิดเห็นต่อการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยรวมไม่แตกต่างกัน

บัณฑิต จันทร์ลุน (2549 : 150-153) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพและปัญหาการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า สภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านครู และมาตรฐานด้านผู้บริหาร ปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ มาตรฐานด้านครู มาตรฐานด้านผู้เรียนและมาตรฐานด้านผู้บริหาร

2. ผู้บริหาร โรงเรียน และครูสายผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาโรงเรียน ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มาตรฐานด้านครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัญหาการดำเนินงานมีความคิดเห็น โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

3. ผู้บริหาร โรงเรียน และครูสายผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ส่วนปัญหาการดำเนินงานมีความคิดเห็น โดยรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน

มานิตย์ สนั่นเอื้อ (2549 :108-109) ได้ศึกษาค้นคว้า การดำเนินงานตาม มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ การศึกษา(องคฺกรมฯ) ตามการรับรู้ของผู้บริหาร โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า

1. การดำเนินงานตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงาน รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องคฺกรมฯ) ตามการรับรู้ของผู้บริหาร โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า โดยรวมมีผลการ ดำเนินงานอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านผู้เรียน ด้านครู และด้านผู้บริหาร มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับดีทุกด้าน และเมื่อพิจารณาเป็นรายตัวบ่งชี้ พบว่า การดำเนินงาน อยู่ในระดับดีทุกตัวบ่งชี้

2. เปรียบเทียบการดำเนินงานตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาของ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องคฺกรมฯ) ตามการรับรู้ของ ผู้บริหาร โรงเรียน (องคฺกรมฯ) ตามการรับรู้ของผู้บริหาร โรงเรียนในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ตามขนาดของโรงเรียน พบว่า การรับรู้ของผู้บริหาร โรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมและรายด้านมีการดำเนินงานแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยโรงเรียนขนาดใหญ่มีการดำเนินงานสูงกว่าโรงเรียน ขนาดเล็ก

สุภาพ ถิตย์สมบูรณ์ (2549 : 112-114) ได้ศึกษาเรื่องการเตรียมความพร้อม ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อรองรับการประเมินภายนอก รอบสองของโรงเรียนที่จัดการ เรียนรู้ช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารสถานศึกษาและครู มีความคิดเห็นต่อการเตรียมความพร้อมตามเกณฑ์ มาตรฐานการศึกษา เพื่อรับการประเมินภายนอก รอบสอง โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นผู้บริหารสถานศึกษาและครู ต่อการเตรียมความพร้อมตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อรองรับการประเมินภายนอก รอบสอง โดยรวมและ รายด้าน ไม่แตกต่างกัน

นคร เป้าแสนเสาร์ (2550 : 169-172) ได้ศึกษาค้นคว้า สภาพการดำเนินงานการ ประกันคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศกนคร เขต 3

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหาร และครูสายผู้สอนมีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการรายงานประจำปี เมื่อพิจารณาตามสถานภาพของบุคลากร พบว่าผู้บริหารสถานศึกษา และครูสายผู้สอนมีความคิดเห็น โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบผู้บริหาร และครูสายผู้สอน มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา โดยรวม พบว่า ผู้บริหาร และครูสายผู้สอนมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ โรงเรียนขนาดต่างกันมีระดับการดำเนินงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เพลินจิตร นัคกล้า (2550 : 124-125) ได้ศึกษาค้นคว้า การเตรียมความพร้อมในการประกันคุณภาพการศึกษารอบที่สองของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า

1. การเตรียมความพร้อมในการประกันคุณภาพการศึกษารอบที่สองของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จำแนกตามสถานภาพและขนาดของโรงเรียน พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านผู้บริหารและมาตรฐานด้านครู

2. เปรียบเทียบการเตรียมความพร้อมในการประกันคุณภาพการศึกษารอบที่สองของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จำแนกตามสถานภาพและขนาดของโรงเรียน พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ในมาตรฐานด้านผู้เรียนและมาตรฐานด้านครูมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนมาตรฐานด้านผู้บริหารมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

งาน อุตสารัมย์ (2551 : 131-133) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ทั้ง โดยรวมและรายด้าน และเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน และครูวิชาการหรือครูที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า

1. สภาพการดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้บริหาร โรงเรียน ครูวิชาการหรือครูที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียน

ประธานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 อันดับแรก คือ การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการจัดบริหารสารสนเทศ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ครูวิชาการหรือครูที่รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน และประธานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งโดยรวมและรายด้าน พบว่ามีความเห็นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จันทน์ มณีโชติ (2551 : 113-116) ได้ศึกษาค้นคว้า การพัฒนาการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนบ้านหนองหว้าหนองหญ้าขาว อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย 2 กลยุทธ์ คือ กลยุทธ์การสื่อสารสัมพันธ์ และกลยุทธ์การเสริมสร้างการมีส่วนร่วม พบว่า ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับดีมาก ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการดำเนินงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กลยุทธ์การสื่อสารสัมพันธ์จะช่วยประสานความเข้าใจอันดีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับการติดต่อสื่อสารที่ดีนำมาซึ่งความเข้าใจทำให้เกิดความร่วมมือ กลยุทธ์การเสริมสร้างการมีส่วนร่วม โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน บุคลากรของโรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ และโรงเรียนอำนวยความสะดวกในการให้บริการแก่ชุมชนด้วยความจริงใจทำให้เกิดความรักความผูกพันและอยากมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกอย่าง การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมนำมาซึ่งความสำเร็จในการพัฒนาการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง

อินทนิล จำขันมะลี (2551 : 129-131) การปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า

1. การปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำ คือ มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา มาตรฐานด้านการเรียนการสอน มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน

2. ระดับความต้องการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวม

อยู่ระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำ คือ มาตรฐานด้านการเรียนการสอน มาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ มาตรฐานด้านการบริหารและการจัดการศึกษา มาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน

3. เปรียบเทียบความต้องการต่อการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ระหว่างผู้บริหารและครู โคนรวมและรายด้าน พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความต้องการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐาน ไม่แตกต่างกัน

4. ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ต่อแนวทางปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ด้านผู้บริหาร ควรจัดระบบบริหารจัดการที่ดีภายในโรงเรียน ควรสนับสนุนด้านปัจจัยในการบริหารให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ควรจัดให้ครู ได้สอนตรงตามความรู้ความสามารถ ควรจัดอบรมเพิ่มความรู้ใหม่ๆ ให้กับครูอยู่เสมอ ควรจัดหาสื่อด้านเทคโนโลยีมาใช้สอนนักเรียน ควรอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรมและระเบียบวินัย ควรสอนให้นักเรียนกล้าแสดงออกในทางที่ถูกต้อง และควรส่งเสริมด้านสุขภาพอนามัยให้สมบูรณ์แข็งแรง

สมสมัย คำจันทร์ศรี (2552 : 113-115) ได้ศึกษาค้นคว้า การพัฒนาการดำเนินงานความสัมพันธ์กับชุมชนของวิทยาลัยเทคนิคบ้านแพ้ว จังหวัดนครพนม เพื่อส่งเสริมให้เกิดความร่วมมืออันดีและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างวิทยาลัยเทคนิคบ้านแพ้วกับชุมชน และเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างวิทยาลัยกับชุมชน โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา คือ กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายติดต่อสื่อสาร และกลยุทธ์การสร้างความสำเร็จกับชุมชน 3 ด้าน คือ การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน การรับความช่วยเหลือจากชุมชน การประชาสัมพันธ์ ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า การพัฒนาการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชนวิทยาลัยเทคนิคบ้านแพ้ว ทำให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างวิทยาลัยกับชุมชน ทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาร่วมกัน มีการดำเนินกิจกรรมด้านการประชาสัมพันธ์วิทยาลัยที่หลากหลายรูปแบบ น่าสนใจและมีความต่อเนื่อง ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมจดหมายข่าว กิจกรรมเสียงตามสาย และกิจกรรมวิทยุชุมชนทำให้เกิดความร่วมมือและความสัมพันธ์ที่ดีของวิทยาลัยกับชุมชน ด้านการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน โดยมีการดำเนินกิจกรรมการออกเยี่ยมบ้านนักเรียน นักศึกษา และกิจกรรมเปิดเยี่ยมสถานศึกษาซึ่งทำให้ชุมชนเกิดความพึงพอใจที่ครูออกเยี่ยมบ้านนักเรียน นักศึกษาอย่างทั่วถึงทำให้ได้รับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนนักศึกษา เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ในด้านการเปิดเยี่ยมสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนต่าง เกิดความรู้สึกรักภาคภูมิใจพึงพอใจในผลงานของบุตรหลานและการจัดการศึกษาของวิทยาลัย

กิจกรรมระดมทรัพยากรสนับสนุนการศึกษา ได้มีการจัดผ้าป่าเพื่อการศึกษา มีการร่วมบริจาค ทั้งด้านการเงิน วัสดุอุปกรณ์ และแรงงานในการร่วม

สมศักดิ์ ศักดิ์ดีมงคล (2553 : 62-64) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโรงเรียน สู่มาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า

1. การพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 ใน 4 ด้าน คือ ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา และด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ในระดับมาก 3 ด้าน เรียงคะแนนเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการเรียนการสอน ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา

2. เปรียบเทียบการพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 จำแนกตามสถานภาพโดยตำแหน่ง โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

3. เปรียบเทียบการพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 จำแนกตามประเภทของโรงเรียน พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. งานวิจัยต่างประเทศ

แอตเรีย (Atria, 2002 : 4254-A) ได้ศึกษาวิจัยผลกระทบของการรับรองคุณภาพ และแผนปรับปรุงของรัฐอุลินอย ที่มีต่อการปรับปรุงคุณภาพของสถาบันการศึกษา พบว่าการรับรองคุณภาพและขั้นตอนการปรับปรุงจะเป็นพื้นฐานที่จะเปลี่ยนทฤษฎีการกระตุ้นทัศนคติของอาจารย์ในการกำหนดปรับปรุงแนวทางการศึกษาและการวิจัยใน 3 ลักษณะคือ 1) การเรียนการสอน 2) ขั้นตอนการเรียนรู้และการประสบผลสำเร็จ 3) ประชาคมการเรียนรู้ ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การรับรองคุณภาพการศึกษาและแผนการพัฒนางานทางบวกต่อการพัฒนาการเรียนการสอนของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาตามมา

ซอลลิส (Sallis, 2002 : 2315-A) กล่าวถึง ความสำคัญที่องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนจะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับคุณภาพว่า การศึกษาที่จะเป็นที่ยอมรับจำเป็นต้องเป็นเรื่องคุณภาพเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย และคุณภาพนั้นจะเป็นแรงจูงใจให้กับนักเรียน นักศึกษาที่จะต้องมีการแข่งขันในเรื่องคุณภาพและข้อมูล เช่นการสร้างความมั่นคงครูเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ

มีคุณธรรม มีค่านิยมที่ดี มีการวัดผลประเมินผลที่ดี ผู้ปกครองต้องส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก เป็นพิเศษรวมทั้งองค์กรส่วนท้องถิ่นและเอกชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วม โดยใช้เทคโนโลยี เข้ามาประยุกต์ในการแก้ไขข้อมูลให้ทันสมัยยิ่งขึ้น มีองค์กรที่เข้มแข็ง มีเป้าหมายที่ชัดเจน คอยดูแลให้ความสนใจนักเรียน นักศึกษาอย่างใกล้ชิด มีหลักสูตรที่เหมาะสม หรือรวบรวม องค์กรประกอบที่กล่าวมาทั้งหมดเข้าด้วยกัน

บั๊ก (Bugg . 2003 : 4330-A) ได้ศึกษาประสิทธิภาพของโปรแกรมการวางแผนเพื่อ ปรับปรุงการประกันคุณภาพของคณะกรรมการการศึกษาของมลรัฐอัลลินพอยส์ ในเรื่องคน เป็นตัวกระตุ้นสำหรับการพัฒนากระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เน้นระบบใน โรงเรียนมัธยมศึกษา โดยศึกษาโรงเรียน 2 แห่ง ที่ใช้โปรแกรมดังกล่าวสำหรับเป็นเครื่องมือที่จะทำให้เกิด กระบวนการปรับปรุงใน โรงเรียนอย่างต่อเนื่อง การเก็บข้อมูลใช้การสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์ และครูใหญ่ ผู้บริหารอื่นๆ และครู ตลอดจนข้อมูลจากการประชุมของคณะกรรมการ โรงเรียน ของการประชุมบุคลากรของ โรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า

1. ก่อนนำโปรแกรมการวางแผนเพื่อปรับปรุงเอาการประกันคุณภาพไปใช้ โรงเรียนทั้ง 2 แห่ง ไม่เคยมีคนกำหนดแผนงานหรือ โครงสร้างสำหรับการปรับปรุง โรงเรียน

2. โรงเรียนในชนบทสามารถใช้กระบวนการประกันคุณภาพสำหรับเป็น ตัวกระตุ้นสำหรับการพัฒนาโครงสร้างการปรับปรุง โรงเรียนอย่างเป็นระบบได้ แต่โรงเรียน ในเมืองยังไม่สามารถสร้างกระบวนการดังกล่าวได้

3. การประกันคุณภาพมีผลทางบวกต่อยุทธศาสตร์การสอนที่ใช้กันอยู่ใน โรงเรียน

4. แม้ว่าการประกันคุณภาพจะมีผลในการช่วยให้ โรงเรียน ได้วินิจฉัยประเด็น ปัญหาต่าง ๆ ที่จะปรับปรุงแก้ไขในบางเรื่องไม่สามารถช่วยให้โรงเรียนกำหนดโครงสร้าง ในการแก้ปัญหาได้อย่างประสบความสำเร็จ

5. กรอบการทำงานของ การประกันคุณภาพมีศักยภาพที่จะช่วยเหลือ โรงเรียน ในการพัฒนาทางวัฒนธรรมของการปรับปรุง โรงเรียนอย่างต่อเนื่อง แต่การขาดปัจจัย เช่น ความเป็นผู้นำ แหล่งงบประมาณ มีผลทำให้กระบวนการทั้งหลายไม่สามารถดำเนินไปจน บรรลุผลตามความมุ่งหมายได้

Jerrod H. Wheeler and Tannar R. (2003 : 2312-A) ทำการวิจัยเรื่อง องค์กรแห่งการ เปลี่ยนแปลงเส้นทางของโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 จากการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนจะต้อง มีความรู้ ความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัต (Dynamics of change) มีทักษะจัดการ เปลี่ยนแปลงปฏิบัติการเน้นที่ภาวะผู้นำ ความสามารถ ความเข้าใจในขณะเดียวกัน องค์กรจะ

สร้างความมั่นใจถึงการปฏิบัติในองค์กร ได้แก่ วิสัยทัศน์ ค่านิยม และหลักการดำเนินงานใหม่ ๆ

Nicholas SK.Pang (2003 : 1312-A) ทำการวิจัยเรื่อง ผลการเปลี่ยนแปลงองค์การต่อการประเมินตนเอง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงองค์การเป็นทิศทางใหม่ของการปฏิรูปการเรียนรู้และการปรับปรุงองค์การ การประเมินตนเองของโรงเรียน (School Self evaluation : SSE) จึงมีความสำคัญเนื่องจาก โรงเรียนส่วนใหญ่ในฮ่องกง ไม่เคยประเมินตนเอง และไม่คุ้นเคยกับวัฒนธรรมการสร้างสรรคสิ่งใหม่ ๆ ผู้บริหาร โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพจะมีบทบาทในการประเมินตนเอง และยุทธศาสตร์การทำโรงเรียนให้ทันสมัย (Self-renewal strategy) เป้าหมายสูงสุดของ SSE คือ การเปลี่ยนแปลง โรงเรียนให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Community of learners) การวิจัยครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเพื่อพัฒนา โรงเรียน ใช้วิธีสัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียน 20 คน และศึกษาจากการปฏิบัติงานของ โรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า SSE เป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการเปลี่ยนแปลงองค์การ ผู้บริหารมีส่วนสำคัญที่จะทำใหักระบวนการปรับปรุงโรงเรียนดำเนินอย่างต่อเนื่อง

แพตริเซีย (Patricia. 2005 : : 2314-A) ได้ศึกษาความก้าวหน้าไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษา และการควบคุมการปฏิบัติงานในองค์กรประเทศสวีเดน ฝรั่งเศส นิวซีแลนด์ และออสเตรเลีย พบว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนในระบบการประกันคุณภาพการศึกษานั้น กลไกทางสังคมช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วจากประเทศพัฒนาแล้วไปยังประเทศอื่น ๆ การประกันคุณภาพการศึกษาที่เหมาะสมต้องมีการควบคุมและประเมินผลที่สำคัญครูต้องรับผิดชอบต่ออาชีพของตน ต้องดำเนินการอย่างมีเหตุผล และมีกระบวนการที่ชัดเจน โดย 1) ประเทศสวีเดน มีการประกันคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจนในการประเมินการเรียนการสอนของครู 2) ประเทศฝรั่งเศส ดำเนินการตรวจสอบจากภายนอกโรงเรียนและการควบคุมคุณภาพจากส่วนกลาง 3) ประเทศนิวซีแลนด์ ดำเนินการ โดยให้มีการประเมินจากบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา และนำระบบการเรียนการสอนตามมาตรฐานกลางสู่การปฏิบัติในแต่ละสถานศึกษา 4) ประเทศออสเตรเลีย มีการนำเอาระบบการประเมินผลโดยใช้ข้อสอบมาตรฐานมีการเตรียมการอย่างมีแบบแผนไปสู่การควบคุมคุณภาพ และการประกันคุณภาพการศึกษา

เชียนฮาน (Sheahan. 2006 : 5819-A) ได้ทำการวิจัยเรื่องกระบวนการเพิ่มความน่าเชื่อถือและคำจำกัดความของคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า

1. บทบาทของสาธารณชนมีผลต่อความต้องการในการสร้างเอกภาพและมาตรการวัดคุณภาพการศึกษาในระดับสูง
2. การสร้างความเชื่อมั่นเป็นวิธีที่ดีที่สุดต่อการวัดคุณภาพการศึกษา

3. ควรเน้นการวัดผลการเรียนของนักเรียนให้มากขึ้นในฐานะที่เป็นตัววัดคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจนที่สุด

4. ชุมชนต้องให้ความสนใจกับบทบาทของหน่วยงานภาครัฐในการกำหนดคุณภาพทางการศึกษา

5. คุณภาพการศึกษาในระดับสูงเป็นแนวคิดที่ยากที่จะให้ความหมายหรือมีขอบเขตกว้างและลึกทุกๆด้านเกี่ยวกับคุณภาพต่างๆของสถานศึกษา

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารที่สถานศึกษาจะสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติการทั้งหลายให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาที่สมดุลทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ตามศักยภาพของแต่ละบุคคลอย่างมีคุณภาพจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บริหารที่สามารถบริหารโรงเรียนตามเป้าหมายที่ตั้งไว้สามารถปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ทางราชการกำหนด ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความวิริยะอุตสาหะ มีคุณธรรม จริยธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความเป็นผู้นำ มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล บริหารงานอย่างเป็นระบบครบวงจร บุคลากรทำงานเป็นทีมมีความพร้อมเพียง มีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ชุมชนให้ความร่วมมือร่วมกิจกรรม ร่วมบริหาร สนับสนุนช่วยเหลือ และการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล การนิเทศอย่างเป็นระบบ การศึกษาวิจัยสภาพการดำเนินงานตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะทำให้ทราบผลการดำเนินงานว่าประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายมากน้อยเพียงใด เพื่อนำข้อมูลมาพัฒนาปรับปรุงคุณภาพภายในให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น